

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

4

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

24 Ekim 2013 Perşembe

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

24 Ekim 2013 Perşembe

---0---

K O N U

	<u>Sayfa</u>
Başkanlık sunuşları ve Ankara Milletvekili Ülker Güzel ile İstanbul Milletvekili Atila Kaya'nın Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur Türklerinin ve Müslümanların maruz kaldığı insan hakları ihlallerinin araştırılmasına ilişkin önergelerinin görüşülmesi	1:16
Belçika Ceza İnfaz Kurumları ile Hollanda Ceza İnfaz Kurumu ve Kolluk Uygulamaları İnceleme Raporu'nun görüşülmesi	16:23

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM	1:23
Ankara Milletvekili Ülker Güzel ile İstanbul Milletvekili Atila Kaya'nın Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur Türklerinin ve Müslümanların maruz kaldığı insan hakları ihlallerinin araştırılmasına ilişkin önergelerinin görüşülmesi	1:16
Ülker GÜZEL (Ankara)	1:3, 5:6, 16
Reşat DOĞRU (Tokat)	3:5, 15:16
İhsan ŞENER (Ordu)	6, 8
Levent GÖK (Ankara)	6, 7, 8:10, 12
Mustafa ERDEM (Ankara)	6:8
Eser SAKA (Doğu Türkistan Vakfı Başkanı)	7
Oya ERONAT (Diyarbakır)	10
Nevzat PAKDİL (Kahramanmaraş)	10:12
Ahmet Salih DAL (Kilis)	12
Murat BOZLAK (Adana)	12:13, 16
Mehmet METİNER (Adıyaman)	13:14, 16
Ayşe TÜRK MENOĞLU (Konya)	14:15
Belçika Ceza İnfaz Kurumları ile Hollanda Ceza İnfaz Kurumu ve Kolluk Uygulamaları İnceleme Raporu'nun görüşülmesi	16:23
Levent GÖK (Ankara)	16, 20
Hamza DAĞ (İzmir)	17:19, 21
Nevzat PAKDİL (Kahramanmaraş)	18, 19

Reşat DOĞRU	(Tokat)	20:21
Mustafa ERDEM	(Ankara)	21
Ahmet Salih DAL	(Kilis)	21:22
Abdurrahim AKDAĞ	(Mardin)	22

Açılma Saati: 11.04

Kapanma Saati: 13.08

24 Ekim 2013 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.04

BAŞKAN: Ayhan Sefer ÜSTÜN (Sakarya)

BAŞKAN VEKİLİ: Mehmet Naci BOSTANCI (Amasya)

BAŞKAN VEKİLİ: Levent GÖK (Ankara)

SÖZCÜ: Yalçın AKDOĞAN (Ankara)

KÂTİP: Reşat DOĞRU (Tokat)

0

BAŞKAN – Değerli milletvekilleri, değerli üyelerimiz ve değerli basın mensupları; 24' üncü Dönem Dördüncü Yasama Yılı 26'ncı toplantımızı açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Bugün gündemimizde, Ankara Milletvekili Sayın Ülker Güzel ile İstanbul Milletvekili Sayın Atila Kaya'nın Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur Türklerinin ve Müslümanların maruz kaldığı insan hakları ihlallerinin araştırılmasına ilişkin önergelerin görüşülmesi ile Belçika Ceza İnfaz Kurumları ile Hollanda Ceza İnfaz Kurumu ve Kolluk Uygulamaları İnceleme Raporu'nu görüşeceğiz.

Gündemimize geçmeden önce, biliyorsunuz, geçtiğimiz toplantıda alt komisyonlarımıza üye seçmiş idik. Cumhuriyet Halk Partisi grubuna düşen Mülteciler Alt Komisyonuna Sayın Hüseyin Aygün teklif edilmiştir; Mağdur Hakları Alt Komisyonuna da Sayın Sinan Aygün teklif edilmiştir. Bu şekilde kayıtlara geçmesi için ve Komisyonumuzun bilgilendirilmesi açısından bir kez daha zikrediyoruz.

Şimdi, gündemimizin 2'nci maddesi olan Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur Türklerinin ve Müslümanların maruz kaldıkları insan hakları ihlallerinin araştırılmasına ilişkin önergelerin görüşülmesine geçiyoruz.

Söz talep eden arkadaşlarımız işaret buyursunlar.

Önerge sahibi olarak ilk önce Sayın Ülker Güzel'e söz vermek istiyorum.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Dünya üzerindeki yaşayan soydaşlarımız üzerinde uygulanan birtakım asimilasyon ve baskı rejimleri karşısında konuyu Birleşmiş Milletler, uluslararası kuruluşlar ve dünya ülkelerinin gündemine taşımak maksadıyla bir önerge vermiş bulunuyorum. Önergemin önce metnini okuyup sonra da gerekçesini sizlere takdim etmek istiyorum:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına

Çin Halk Cumhuriyeti'nin yıllardan beri uygulamakta olduğu asimilasyon politikaları sonucu Doğu Türkistan'da ağır insan hakları ihlalleri yaşanmaktadır.

Doğu Türkistan'da bugün, başta asimilasyon olmak üzere din, eğitim, istihdam, çalışma özgürlüğü ve insanca yaşama hakkı gibi temel haklar gasbedilmiş bulunmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti tarafından işgal altında tutulmakta olan Doğu Türkistan toprakları ve bu topraklarda yaşayan halk, yıllardır uygulanan zulüm ve vahşete direnmekte ise de hak arayışına izin verilmemektedir.

Bu topraklarda yaşayan ve tarih boyunca bu ülkenin gerçek sahipleri olarak bilinen Türk soyluların aynı zamanda Doğu Türkistan halkının maruz bırakıldıkları insan hakları ihlalleri konusunda bugüne kadar hiçbir çalışma yapılmamıştır. Asli görevi dünya barışını sağlamak, devletler ve milletler arasındaki problemleri milletler arası hukuk kuralları çerçevesinde çözmek, milletler arası güvenliği ve dayanışmayı sağlamak olan Birleşmiş Milletler teşkilatı bu ayıbı görmezlikten gelmektedir.

Bu çerçevede, Doğu Türkistan'da yaşanan ağır insan hakları ihlalleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu tarafından araştırılmalıdır. Hak ihlallerinin önlenmesi, temel hak ve özgürlüklerin sağlanması ve büyük devletler, aynı zamanda uluslararası kuruluşların gündemine getirilmesi gayesi ile konunun, Komisyonumuz tarafından ele alınmasını arz ve talep ederim.”

Bu önergenin gerekçesi olarak da bazı açıklamalarda bulunmak istiyorum:

“Tarihî kaynaklar incelendiği zaman görüleceği üzere, Doğu Türkistan birçok Türk devletinin kurulduğu bir merkezdir. Önce, Büyük Hun İmparatorluğu milattan önce 4'üncü yüzyılda Doğu Türkistan' da kurulup gelişmiş daha sonra Göktürk, Türgiş, Karluk ve Uygur devletleri kurulmuştur. Milattan sonra 840 yılında ise İslam dinini ilk olarak kabul eden Türk devleti olan Karahanlılar Doğu Türkistan'da kurulmuştur. Karahanlılar döneminde (840 – 1212 tarihleri arasında) büyük bir hızla Müslüman olmaya başlamış olan Türkler, Karahanlılardan sonra, Türk devletleri olan Çağataylılar, Timurlular, Seidiye Hanlığı, Kaşgariye devleti ve Doğu Türkistan Cumhuriyeti gibi devletler kurmuşlardır.

Doğu Türkistan'daki Türkler, toprakları Çin Mançu İmparatorluğu tarafından işgal edilinceye kadar bağımsız olarak yaşamışlardır. Çin işgalinin başlamasıyla bölgede huzur ve güven kalmamış, işgalden sonra bölge halkına uygulanan inanılmaz baskılar sonucu âdeta bir korku rejimi kurularak insanlara zulüm ve işkenceler yapılmaya başlanmıştır.

20'nci yüzyılın başlarında Kumul'da başlayan millî mücadele sonucunda 17 Kasım 1933'te Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti kurulmuştur. Ancak kurulan bu yeni devlet, Sovyet ordusunun sağladığı askerî destekle Şubat 1938'te Çinliler tarafından kanlı bir şekilde ele geçirilmiştir. Binlerce vatansever Türk, Çinli devlet yetkilileri tarafından vahşice ve acımasızca öldürülmüş, bir kısmı çalışma kamplarına sürülmüştür.

Doğu Türkistan halkı, yıllar süren bir insanlık dışı baskı ve zulüm karşısında Çin'e karşı bağımsızlık mücadelesini devam ettirmiştir. 1950, 1953, 1958, 1962, 1965 ve 1968 yıllarında defalarca özgürlükleri için ayaklanmış ancak yine kanlı bir şekilde bastırılmıştır.

Görüldüğü üzere, 1949'dan bugüne kadar Doğu Türkistan halkı dünya kamuoyunun gözleri önünde ağır zulüm ve işkencelere maruz kalmıştır.

1953 yılında bütün Doğu Türkistan'da Çinlilerin gayriinsani uygulamalarına karşı genel bir ayaklanma başlamış ise de komünist Çin ordularının Doğu Türkistan'daki ilk komutanı olarak bilinen “Doğu Türkistan celladı” diye tanınan Wng-zhen "Devrim aleyhtarı unsurları yok etme" sloganı ile 250 binden fazla Doğu Türkistanlı Türkü öldürerek büyük bir soykırım yapmıştır.

Tarihî süreç içinde Doğu Türkistan halkına karşı Çin Hükûmeti tarafından yapılan insan hakları ihlallerini şu kısa başlıklar altında sıralamak mümkündür:

Çin Halk Cumhuriyeti Doğu Türkistan'ın Çinileştirilmesini öngören etnik asimilasyon politikalarını, belirlenen bir plan ve program çerçevesinde giderek daha da sertleşen bir şekilde uygulamaktadır. Bu bölgeye yerleştirilen han kökenli Çinlilere zengin doğal kaynaklı topraklar tahsis edilmektedir.

Söz konusu politikalar sonucunda yüz binlerce Çinli, devletin sağladığı iş ve diğer imkânlar ile Doğu Türkistan'a yerleştirilirken, daha fazla sayıda Uygur Türkü iş bulamamaları nedeniyle vatanlarından göç etmek zorunda bırakılmışlardır. Ekonomik sefalet içine bilerek ve istenerek sokulan halkın çalışma hürriyeti elinden alınmıştır.

Bugün bölge önemli petrol, doğal gaz, altın ve uranyum kaynaklarına sahiptir. Ülkenin pamuk ihtiyacının yarısına yakın kısmı bu topraklardan karşılanmaktadır. Hazar petrol havzasının Çin ile bağlantısı yine bu bölge üzerinden sağlanmaktadır. Bölge stratejik olarak çok büyük önem taşımaktadır. Doğu Türkistan bölge olarak yer altı ve yer üstü kaynakları ile dünyanın en zengin ülkeleri arasında olmasına rağmen halkı sefalet içinde yaşatılmaktadır.

Bölgedeki kamu kuruluşları ile sanayi ve ticaret işletmelerinin neredeyse tamamına Çinliler yerleştirilmiş, yüz binlerce soydaşımız ise çok düşük ücretlerle çalışmak ya da bölgeden göç etmek zorunda bırakılmıştır.

On binlerce Uygur kadını, çok kötü şartlarda çalışmak üzere Çin'in batı bölgelerine zorunlu göçe zorlanmış, aynı zamanda çok sayıdaki kadın da kısırlaştırılmıştır.

Tüm bu politikalar neticesinde bu toprakların asıl sahibi olan Türk soylular olarak Uygurlar, Doğu Türkistan'da bugün azınlık durumuna düşmüşlerdir.

Çin Halk Cumhuriyeti yönetimi altındaki resmi adı "Sincan Uygur Özerk Bölgesi" olan Doğu Türkistan'da Uygurlar, temel konularda dahi politik kararlara katılma süreçlerinde yer alamamaktadırlar.

Diğer taraftan, Uygur dili, Çince eğitime geçiş politikaları sonucunda Doğu Türkistan'da eğitim dili olmaktan çıkmış, orta öğretim ve üniversitelerde Uygurca eğitim yapılamaz hâle gelmiştir. Uygur kültür ve dili, bugün yok olma riski ile karşı karşıya bırakılmıştır.

Yusuf Has Hâcib ve Kâşgarlı Mahmud'un fikirlerinin, düşüncelerinin yayıldığı bu ülkede çok sayıda Uygur yazar, son dönemde sözde yargılamalarla uzun süreli hapis cezalarına çarptırılmış, dışarıda kalanlar ise aile fertleri ve akrabalarına karşı uygulanan baskı ve korkutma politikaları sonucunda sindirilmiştir. Doğu Türkistan'da en temel insan hakları ihlallerine karşı dahi eleştiride bulunamaz hâle getirilerek basın-yayın ve düşünce özgürlükleri ellerinden alınmıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası'nın garanti altına aldığı din ve vicdan özgürlüğü prensibine Doğu Türkistan'da uyulmamaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti yönetimi, bölgede zaman zaman ortaya çıkan şiddet olaylarını bahane ederek "terörle mücadele" altında yürüttüğü politikalar çerçevesinde din ve vicdan özgürlüğünü büyük ölçüde kısıtlamıştır.

En temel insan hakkı olan din ve vicdan özgürlüğü için çaba gösteren Uygur yazarlar bugün uzun yıllar hapiste kalmakta, işkence ve ölüm riskini göze almak zorunda bırakılmaktadırlar. Nitekim son dönemde Çin'de, başka hiçbir azınlık ile kıyaslanamayacak sayıda Uygur, kökten dinci oldukları ya da kamu düzenini bozdukları iddialarıyla yakalanarak idam cezasına çarptırılmaktadırlar.

Tüm bu gelişmeler sonucunda bölgede gerilim giderek artmış ve Uygurlar, 2009 Temmuz ayında Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi ve diğer büyük şehirlerinde yoğun protesto gösterilerinde bulunmuşlardır. Bu gösteriler Çin güvenlik güçleri tarafından vahşi yöntemler kullanılarak bastırılmış, yüzlerce Uygur tutuklanmış ve önemli bir bölümü de yargılanmaksızın uzun süre hapiste tutulmuştur. Tutuklananların bir bölümü de hızlandırılmış yöntemlerle idam cezasına çarptırılarak infaz edilmişlerdir.

Yeni Çin Halk Cumhuriyeti yönetimi de uluslararası düzeyde gelen tüm tepkilere rağmen, Uygurlara uygulanan baskıları günümüzde de sürdürmeye devam etmektedirler. Nitekim 2013 Haziran ayında, Uygur insan hakları savunucuları, yukarıda sayılan gerekçeler ile ağır hapis cezalarına çarptırılmış, bilahare bölgede ortaya çıkan gösterilerde çok sayıda soydaşımız öldürülmüştür.

Çin devleti basın ve yayın organları bu olaylara Çinlileri, Uygurlar aleyhine kışkırtacak şekilde yer vermiş, bölgede her an yeni şiddet olaylarının çıkmasına sebep olabilecek bir gerilim ortamı oluşturmaya çalışmışlardır.

Yukarıda özetlenen asimilasyon politikaları sonucunda Doğu Türkistan'daki Uygur kimliği yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Çok ağır insan hakları ihlalleri uygulanmaktadır.

Bu sürecin durdurulması amacıyla, Çin Halk Cumhuriyeti yönetimlerince uygulanan asimilasyon politikalarının, Çin genelinde yaşanan insan hakları ihlalleri ile birlikte uluslararası toplumun gündemine daha yoğun ve etkili bir şekilde getirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bu çerçevede, Doğu Türkistan'da yaşanan ağır insan hakları ihlalleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu tarafından araştırılır ve insan haklarının önlenmesi, temel hak ve özgürlüklerin sağlanması ve büyük devletler, uluslararası kuruluşların gündemine getirilmesi gayesi ile konunun Komisyonumuz tarafından ele alınmasını saygılarımla arz ve talep ederim."

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz Ülker Hanım.

Diğer önerge sahibi Sayın Atila Kaya gelmedi. Onun yerine Reşat Doğru Bey'e söz vereceğiz.

Reşat Bey, Ülker Hanım'a tamamını okuması için fırsat verdik ama onun 4 sayfa vardı, sizinki 18 sayfa.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – 20 sayfa, ben de onu okuyacağım, artık beklersiniz.

BAŞKAN – Özetlerseniz çok memnun oluruz, sağ olun, teşekkür ediyoruz.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Şimdi, çok teşekkür ediyorum ben de Sayın Başkanım.

Tabii, Ülker Hanım bizim söyleyeceklerimizin çoğunu -yani birçoğunu daha doğrusu- zaten kendisi ifade ettiler; kendilerine teşekkür etmek istiyorum.

Tabii, Atila Kaya arkadaşımız da burada aynı şekilde Ülker Hanım gibi çok güzel bir çalışma yapmış, hazırlık yapmış, sunulmak üzere bir raporu göndermiş, bir çalışma raporu da göndermiş. Tahmin ediyorum ki bu herhâlde sizlere ulaştı, tüm arkadaşlarımıza.

BAŞKAN – Evet, hepimizde var.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Herkes de bunu okumuştur.

Tabii, ben raporun hepsini okumayacağım ama özellikle bazı konularda sizlerle düşüncelerimi paylaşmak istiyorum.

Malumunuz olduğu şekliyle dünyada yaklaşık olarak 300 milyonun üzerinde Türk yaşamaktadır. Bu insanların büyük bir kısmı tabii tam bağımsızlıklarını kazanmış da değillerdir. İşte, bağımsızlığını kazananlar Türkiye'nin dışında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla beraber işte 5 tane ülke, üzerine ilave edilmiş ancak çok büyük bir çoğunluk da şu anda bağımsızlığını kazanmamış konumdadır. Bunların içerisinde de Doğu Türkistan Türklüğü'nü sayabiliriz.

Doğu Türkistan, tabii 1949 yılından itibaren özellikle Çin'in çok ağır baskısı altında bulunmaktadır. Bu ağır baskı neticesinde de insanlar artık neredeyse burada tamamen zorla göçe zorlanmakta, kimliklerinin değiştirilmesi noktasında çok büyük çabaların içerisinde bulunulmakta, en küçük bir haksızlığa karşı bir isyan ettikleri zaman veya bir söz söyledikleri zaman da ağır yaptırımlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bunların hiçbirisini kabul etmek mümkün değildir. Zaten bunları şiddetle telin ediyoruz, kabul etmiyoruz.

Ancak tabii, Doğu Türkistan Türklüğü'nün şu anda karşılaşmış olduğu zulümler dünyanın hiçbir ülkesinde, hiçbir ırka karşı uygulanmamaktadır. Bunu bir ilk baştan kabul etmek mecburiyetindeyiz. Doğu Türkistan'da yaşayan insanlar yani bilhassa Türk kardeşlerimiz, bunlar Müslüman insanlardır, bunlar Türklüklerini unutmayan insanlardır, bunlar tarihin o haşmetli dönemlerinden itibaren, Hun İmparatorluğu'ndan itibaren her noktasında tarihe yön veren milletin çocuklarıdır ancak o büyük milletin çocukları olarak orada Çin'in ağır zulmü karşısında yok olma durumuyla karşı karşıyadır. Dolayısıyla, mutlaka bu konunun insan hakları dernekleri tarafından, insan hakları kuruluşları tarafından, insan haklarına kim değer veriyorsa onlar tarafından göz önüne alınması gerekmektedir.

Mesela bakınız -Sayın Hocam tabii çok güzel konulara değindiler- soykırım noktasında şu anda burada bir soykırım suçu işlenmektedir. Şöyle ki: İşte, geçmiş dönemlerde 5 Temmuz 2009 tarihinde Urumçi'de bir oyuncak fabrikasında olaylar olmuş, oradaki olaylar karşısında Doğu Türkistan Türkü normal bir tepkisini göstermiş "Neden bu şekilde yapıyorsunuz?" demiş; onların üzerine çok ağır saldırılar olmuş, devlet güçleri acımasız şekilde saldırmışlar ve insanları suçsuz yere tutuklamışlar, kurşuna dizmişler, hapishanelerde yatırmışlar, hâlâ şu anda binlerce hapishanede yatan Doğu Türkistan Türkü'nün olduğunu da biz şu anda biliyoruz.

Tabii, bu şimdi yaşanandır ama geçmişe doğru şöyle bakıldığı zaman, özellikle 1949 yılından itibaren farzımuhal anne-baba, işte bir aile, çocuk sahibi olmak istiyor. "Siz 2 tane çocuktan fazla yapamazsınız, 3 tane çocuktan fazla yapamazsınız." denilerek özellikle büyük baskı altında bulunmaktadır bu bölgede.

Artı, beraberinde, kadın hamile kaldığı zaman kadının isteği dışında zorla kürtajla karşı karşıya kalınmaktadır. Bakın, burası çok önemlidir. Oradaki kadınlarımız, annelerimiz, bacılarımız, kardeşlerimiz çok büyük, ağır travmayla karşı karşıyadır. Yani insanlar evlendiği zaman işte çocuk yapacak mı yapmayacak mı, her şeyin kontrolü tamamen devletin elinde olmaktadır veyahut da oradaki yöneticilerin elinde bulunmaktadır. Yöneticilerin hepsi Çinlidir yani 25 milyon insanın yaşamış olduğu, Türk'ün yaşamış olduğu yerde. Yani dünyanın neresinde böyle bir şey vardır yani sadece Çinli yöneticiler bulunmaktadır ve kendi ırkının dışında hiçbir kimse yönetici değildir? En küçük bir noktada, işte, farzımuhal Türkiye şartlarında bir muhtar değildir, kaymakam değildir, vali değildir, yönetici değildir. Yani bu 25 milyon insanın hiçbirisinde bir kabiliyet yok mudur?

Dolayısıyla, eğitim noktasında çok büyük sıkıntıyla karşı karşıya kalınmaktadır ama özellikle soykırım noktasının çok üzerinde durmak mecburiyetindeyiz.

Mesela soykırımla ilgili olarak bir şey daha vardır: Çin son yıllarda çok büyük oranda nükleer denemelerin yapıldığı ülkelerin başında gelmektedir. Atom bombası konusunda, nükleer denemeler konusunda çok büyük denemeler yapıyorlar ve bu denemeleri de özellikle Doğu Türkistan'da Türklerin yaşamış olduğu yerlerde yapıyorlar. Bakın, bu çok önemli bir şeydir. Bunu yer altında yapıyorlar, yer üstünde yapıyorlar, hatta o denemeler esnasında atılan bombalar veyahut da oradaki o nükleer enerjinin ortaya koyduğu o hasarların, işte Japonya'ya atılan, Hiroşima'ya atılan, Nagazaki'ye atılan o bombalardan bile daha ağır şekilde büyük etki yaptığı ve insanların üzerinde kalıtım yoluyla nesillere geçebilecek çok büyük hasarlar yaptığı şeklindedir. Bu bir soykırımdır. Yani önümüzdeki yıllarda, dönemlerde, o bölgede yaşayan insanların çocukları hastalıklı olacaktır, doğan çocuklar hastalıklı olacaktır, kanser vakalarıyla karşılaşacaklardır. Hâlâ Çernobil'in ne yaptığını, ne olduğunu şu anda bilmiyoruz ama gidin mesela bizim Karadeniz Bölgemize, Karadeniz Bölgesi'nde "kolon kanserleri" dediğimiz kalın bağırsak kanserlerinde, akciğerin etrafındaki "plevra zarı" dediğimiz o plevra zarı tümörlerinde, kanserlerinde çok ciddi artışlar vardır. Bu da işte Çernobil'in bir neticesi olarak. Hâlbuki Çernobil bize epey mesafededir ancak şu anda Türklerin yaşamış olduğu, Uygur Türklerinin yaşamış olduğu bölgelerde çok yoğun şekilde, özellikle kasıtlı olarak Çin Hükümeti tarafından nükleer denemeler yapılmaktadır. Bu bile yani insan hakları derneklerinin, insan haklarıyla ilgili kuruluşların orada bir araştırma yapmasını, çalışma yapmasını gerektiren bir konudur.

Dolayısıyla, soykırımın tamamının uygulandığı, insanların yok edilmeye çalışıldığı, yine hürriyetlerin hiçbir suretle olmadığı, tamamen bir metaryalist felsefe içerisinde yani camiye insanların gidişinin engellendiği, dinî inançlarının tamamen engellendiği bir durumla karşı karşıyayız.

Şu anda işte dünya şartları içerisinde bakınız dünyanın her tarafına, hiçbir ülkede, hiçbir ırkın bu şekilde -dinî hürriyetler konusunda olsun, diğer konularda olsun- bir baskı altında olmadığını görürsünüz ama Doğu Türkistan Türkü, enteresandır, çok büyük baskı altında inim inim inlemektedir.

Dolayısıyla, buraya mutlaka bir müdahale edilmelidir, insan haklarının burayı mutlaka, “Neden buradan göç oluyor, neden burada insanlar öldürülüyor, neden burada insanlar insan haklarının kendilerine vermiş olduğu haklardan faydalanmıyor?” noktasında değerlendirmesi gerekir diye düşünüyorum.

Şu anda STK kuruluşlarının çok ciddi manada bu bölgeyi incelemiş olduğunu söyleyemiyoruz. Bakın, şu anda orada “Rabia Kadir” diye bir hanımefendi var. Rabia Kadir Hanımefendi, Doğu Türkistan Türklüğü'nün dünyadaki en büyük liderlerinden bir tanesidir. Rabia Kadir Hanımefendi bir bayan olmasıyla beraber yani o bayan kardeşimiz, dünyanın her tarafına koşuyor; bir gün Amerika'ya koşuyor, bir gün Japonya'ya koşuyor. Japonya'da Doğu Türkistan Türklüğü'yle ilgili çok büyük kongreler yapılmasını sağlıyor. Gidiyor Amerika'ya, Avrupa'nın ülkelerine geliyor, Avrupa Birliği onu kabul ediyor ama enteresandır, Türkiye, Rabia Kadir'i kabul etmiyor. Bunu da kabul etmiyoruz. Yani Rabia Kadir Hanımefendi dünya Türklüğü'nün liderlerinden bir tanesidir. Yani geçmiş dönemlerde hep Kürşad neyse veyahut da işte, diğer liderlerimiz neyse, o liderlerin bir tanesi olarak şu anda dünyanın her tarafında Doğu Türkistan Türklüğü'nün hakkını korumaya çalışıyor, değerlerini korumaya çalışıyor, onları temsil etmeye çalışıyor. Ama neden Türkiye'ye gelmiyor? Yani en azından bunun bile dile getirilmesi ve Türkiye'ye kabul edilmesi ve o insanın vermiş olduğu mücadelenin desteklenmesi gerektiği kanaatindeyim.

O mealde tabii söyleyecek çok söz var da bütün bunların hepsi göz önüne alındığı zaman -tabii, raporlarımızı ben okumak istemedim size, fazla vakit kaybettirmemek için- değerli arkadaşlar, 25 milyon insanı biz sahipsiz ve kimsesiz bırakamayız. Yani “dünya Türklüğü” diyoruz. Bakınız şimdi, Sovyetler Birliği dağılmıştır. Sovyetler Birliği dağılmıştır ama Çin devleti dağılmamıştır. Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla beraber 5 tane Türk cumhuriyeti bağımsızlığını kazanmış ve dünya konjonktürüne çıkmışlardır, Özbekistan, Kazakistan, Azerbaycan. Oradaki kardeşlerimiz gibi bağımsızlığını kazanması gereken yerlerin başında Doğu Türkistan da gelmektedir ama Doğu Türkistan'da bağımsızlık kazanılmıyorsa tabii bizim oraya müdahale etme şeyimiz, öyle bir şeyimiz olamaz ama değerli arkadaşlar, en azından, insan haklarına müdahale edebiliriz. İnsan haklarının korunması, insan hakları ihlallerinin ortaya konulması ve Doğu Türkistan Türklerinin yalnız kalmadığı noktasında Komisyonumuzun alacağı kararın ben çok önemli olduğunu düşünüyorum ve mutlaka bu karar alınacaktır ve alınan kararlar beraber de inşallah oralara gidilir ve oradaki insanlarımızın derterini dinlenir, problemleri göz önüne konulur ve beraberinde de onlara ne tür destek yapacağımız konusunda da bir fikir birliğine varırız diyoruz.

Tahmin ediyorum ki Atila Kaya kardeşim olsa daha farklı konuşabilirdi kendi hazırlamış şeylerini. Ben de şimdilik bunları ifade etmek istiyorum ve teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz Sayın Doğru.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Müsaade ederseniz bir ilavede bulunmak istiyorum.

BAŞKAN – Evet, ilave alalım, sonra Sayın Şener'e söz vereceğiz.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Çok teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkanım, Bakanım da teşekkür ediyorum açıklamaları için.

Ben yine bürokratik görevim sırasında Urumçi'ye gittim, orada halkla görüştük ancak bir devlet temsilcisi olarak o zaman Bakanımız Sayın Kürşad Tüzmen'le birlikte gitmiştik.

BAŞKAN - Kaç yılı?

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – 2007 veya 2006 olabilir. Yani kesin olarak tarihi... Kürşad Tüzmen Bey Bakandı ve biz bir heyetle Çin'e gitmiştik karşılıklı ticaret anlaşması yapmak üzere. Üst düzey bir ziyaretti. Bize çok yakın ilgi gösterdiler, anlayışla, güzel bir anlaşma metni de hazırlamaya çalıştık karşılıklı ve bu arada biz Urumçi'ye, Doğu Türkistan'a gitmek istediğimizi bildirdik. İzin verme konusunda çok sıkıntı çıkardılar ve tam altı saat havaalanında bekledik ve inat ettik “Biz buradan bir yere gitmiyoruz, mutlaka Doğu Türkistan'a, Urumçi'ye gideceğiz.” diye. Neticede izin verdiler ve uçakla gittik. Halkla bire bir temas etmiş olmamıza rağmen, aramıza dinleyici başka şeyler konulmuştu, bunlar da çok fark ediliyordu ama halkın bize vermiş olduğu mesaj şuydu: “Biz çok büyük bir baskı altındayız, kendi aramızda kurmuş olduğumuz çok yakın iletişim mekanizmasıyla ancak ayakta kalabiliyoruz.” Aynen benim metinde ifade ettiğim bu baskıların, özellikle kadınlara ve çocuklara yapılan işkencelerin ve bu asimilasyonun açık bir şekilde ifadesini söylediler. Kendi dielleriyle dahi konuşmadıklarını toplum içinde ifade ettiler. Seyahat özgürlüklerinin kısıtlandığını ifade ettiler. Fikir özgürlüklerinin olmadığını söylediler. Kendi aralarında çıkardıkları bir yayın organı olmasına rağmen bunun bile çok aşırı, çok gizli

şartlarda çıkarmaya çalıştıklarını ve durumlarının şu anda insan hak ve hürriyetleri açısından çok zor bir durumda olduğunu ve bizden destek beklemediklerini ifade ettiler.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Sayın Şener...

İHSAN ŞENER (Ordu) – Sayın Başkanım, ben de Sayın Ülker Güzel' e de, Atila Kaya' ya da çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, tezlerimizin insan hakları düzleminde geçerliliğini koruyabilmesi için Çin devletinin Doğu Türkistan' da uyguladığı işte, 1 çocuk, vesaire gibi birtakım baskıcı politikaların Çin' in diğer kesimlerinde uygulanıp uygulanmadığı... Yani, Çin kendi halkına da aynı zulmü yapıyor mu, yoksa sadece Doğu Türkistan' daki Türklere özel bir baskı, bir sindirme, bir asimilasyon politikası mı uyguluyor? Çin' in genelde rejim olarak zaten sorunlu bir durumu var dünya üzerinde, biliyorsunuz, komünizm. Eğer yanılmıyorsam Çin kendi milletine yani Çinlilere de 1 çocuktan fazla çocuk yapılmasına engel oluyor nüfus artışını önlemek bakımından ama Doğu Türkistan' dan... Sayın milletvekilimiz bürokratken gitmişler, görmüşler, biz gidip görmedik, hiç şüphesiz şahit olarak, gidip görerek bazı şeyleri daha iyi algılama imkânımız olabilir. Çin' in insan hakları hususundaki karnesi zaten dünyada belli. Sovyetler Birliği' nin dağılmasından sonra o bölgeye yakın kesimlerde, işte, özgürlüğünü elde eden devletler örnek alınarak belki Doğu Türkistan' dan da bağımsız bir yapı oluşması için bir gayret içine girilmiş olabilir, bu doğal bir süreçtir ama Çin' in baskıcı rejimi acımasızca birtakım katliamlar da yapıyor. Bunların bilgilerini alıyoruz ama bunların hakikaten doğru haber alma imkânlarından yoksunuz. Biraz önce raporun gerekçesinde de bahsedildi, kendi aralarındaki iletişimde bile çok ciddi baskı ve zorluklar olduğunu görüyoruz. Bunların dünya kamuoyuna yani bu gündeme taşınması sırasındaki gerekçelerden de anladığımız kadarıyla dünya kamuoyuna taşınması, sağlıklı, doğru ve insan hakları düzleminde geçerli gerekçelerle dünya gündemine taşınması lazım, dünyadaki duyarlılığın artırılması lazım.

Burada ben şunu açıklıkla söyleyeyim: Belki oraya gidecek olan heyet çok ciddi zorluklarla da karşılaşabilir. Yani hiç şüphesiz, Çin Hükûmeti buna izin verir mi, hangi ölçüde izin verir, kimlerle, ne oranda görüşür? Gerçekten bunları inceleme imkânı detaylı olarak bulabilir mi heyet bunların hepsi şüpheli ama bunun mutlaka denenmesi lazım bana göre, insan hakları heyeti olarak oraya gidilmesi lazım. Eğer zorluğu varsa bu zorlukların da rapor edilmesi lazım çünkü artık iletişim dünyası çok gelişmiş vaziyette. Dün buradaki, Avrupa' daki özellikle Almanya' daki gençlik merkezleriyle ilgili konuşmalarımız bir anda dünya gündeminde konu oluyor. Dolayısıyla, Doğu Türkistan' la ilgili de bizim duyarlılığımızın, İnsan Hakları Komisyonu olarak bütün partili arkadaşlarımız tarafından duyarlılığın dile getirilmesi bile önemli bir şeydir ama bundan daha önemlisi oraya gidip gerçekten bu zorluklara yerinde şahit olmak ve bunu bir rapor hâline getirmek bence İnsan Hakları Komisyonunun görevidir, olmalıdır. Bu hiçbir şekilde Çin' in iç işlerine müdahale olarak algılanmamalıdır. İnsanların doğuştan kaynaklı haklarının herhangi bir devletin kendi iç hukukuyla yok edilmesi düşünülemez. Dolayısıyla, eğer böyle bir uygulama varsa, böyle bir mevzuat varsa bunların da dünya gündemine taşınması lazım. Ben yerinde buluyorum, hem Ülker Hanım' a hem Atila Bey' e çok teşekkür ediyorum bu duyarlılıklarından dolayı.

BAŞKAN - Evet, biz de sizlere teşekkür ediyoruz.

Sayın Levent Gök...

LEVENT GÖK (Ankara) - Sayın Hocam benden önce söz almıştı.

BAŞKAN - Biraz dengede gidiyoruz Levent Bey.

LEVENT GÖK (Ankara) - Olsun efendim, Sayın Hocam konuşsun.

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Efendim çok teşekkür ediyorum.

Öyle anlaşılıyor ki Ülker Hanım' ın yapmış olduğu kısa Urumçi ziyaretinin dışında Komisyonumuzda Doğu Türkistan' a gitme imkânı bulan kimse olmamış. Bendeniz biraz detaylı gibi görünse de çok öz bazı şeyleri sizinle paylaşmak istiyorum.

BAŞKAN - Siz gidebildiniz mi, gidemediniz mi?

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Gittim. Ben Urumçi, Turfan ve Kaşgar vilayetlerini gördüm. Öncelikle şunu ifade etmek istiyorum: Doğu Türkistan' la ilgili bilgi sahibi olabilmek için Adil Hikmet Bey' in “Asya' da Beş Türk”, Ahmet Kemal İlkul “Şanghay Hatıraları” nı mutlaka okumak lazım. Bu, tarihî geçmiş adına bizim için çok önem arz etmektedir.

Bir başka hususa dikkatinizi çekmek istiyorum: Benim doktora öğrencimin kendisi Hotanlı, bir Doğu Türkistanlı ve doktorasını bitirdi yani Çin' i ve Doğu Türkistan' ı kısmen tanıdığımı ifade için arz ediyorum. Yine Çin' in Rusya' yla paylaşarak Doğu Türkistan üzerindeki hâkimiyetini test etmek isteyenlerin Necip El Kiyani' nin “Leyali Türkistan” -ben bunun Arapçasını okumuştum-

“Türkistan Geceleri” diye Türkçeye tercüme edilen hatıralarını mutlaka okumaları lazım ki o dönemde yaşanan trajediyi bugüne aktarma imkânı bulabilsin.

Şöyle bir değerlendirme yapacak olursak Uygurlar, tarihî arka planı olan, medeniyeti olan, coğrafyası olan, kültürü olan bir devlet ve milletin mensuplarıdır. Sahip oldukları coğrafya Türkiye'nin 2,5 katına yakın bir coğrafyadır ve sahip oldukları imkân Mısır'da tanıştığım Mahmut Kureyşi isminde bir delikanlının bana verdiği bilgiye göre -ki bu Arapça hocasıydı- Çin hemen hemen bütün doğal ihtiyaçlarını Doğu Türkistan'dan karşılıyor. “Hatta bunlar ne ki -Mısır'da yaşanan ziraî ihtiyaç maddelerine işaret ederek söylüyordular bunları bizim orada yemezler.” diyordu. Bunu teyit için -hemen sırayı bozmuş olacağım- Turfan'a gittiğimizde “651 çeşit üzüm yetişiyor ve üzümün kalitesi geceyle gündüz arasındaki ısı farkından kaynaklanıyor.” diye bize söylemişlerdi. Dünya tarihinde ilk defa yer altı sulama teşkilatının da Doğu Türkistan'da yine Türkler tarafından uygulandığını bizlere gösterdiler. Ona bir özel isim kullanıyorlar.

DOĞU TÜRKİSTAN VAKFI BAŞKANI ESER SAKA – Karız, Karızlar...

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Evet. Biz onu mahallinde de gördük.

Şu kadarını ifade edeyim: Tabii ki tarihî arka planda bunları size anlatmamın çok fazla bir anlamı yok ancak ben Türk dünyasını ve Rusya'yı, komünizmi ve Doğu Türkistan'ı kısmen okumaya çalıştım. Bazı tespitlerim oldu burada. Doğu Türkistan'a gittiğimde, biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak bir heyetle gittik, az önce İhsan Bey'in tedirginliklerini veya Ülker Hanım'ın havaalanında yaşadıklarını biz yaşamadık. Tam tersi, biz “Doğu Türkistan'a gidelim.” demeden onlar “Mutlaka sizin Doğu Türkistan'ı görmemiz lazım.” diyerek bizi oraya götürdüler.

LEVENT GÖK (Ankara) - Kim götürdü sizi?

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Çin heyeti. Bu sene de Parlamentodan gidenler oldu, biz 2011 yılında gittik.

BAŞKAN - Bir politika değişikliği var şu anda, evet.

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Evet. Onlar ve özellikle bizi Dışişleri Bakanlığı misafir etti. Fakat ilginç olan şu: Ben Doğu Türkistan'a gittiğimde halkla özellikle dinî eğitim kurumlarında Arapça konuştuğumda yanımda Arapça bilenler, Türk lehçelerini kullandığımda yanımda Uygurca bilenler, İngilizce konuşmaya gayret ettiğimizde yanımda İngilizce bilenlerin olduğunu görmek gibi bir kaderi yaşadım. Yani, adımbaşı sizi boş bırakmıyorlar ve kimlerle görüşülmesi isteniyorsa onlarla ancak görüşme imkânı bulabiliyorsunuz.

Yine bir tespit için söylüyorum: Biz Doğu Türkistan'a giderken bir enformasyon verildi oraya ilgili olarak. Oraya gittiğimde bizi karşılayan Uygur kökenli bir hanımefendiye, burada açıktan ezan okunup okunmadığını ve namaz vakitlerinde ibadetimi ona göre yapma arzusunda olduğumu söylediğimde “Elbette ki açıktan ezan okunur ve siz bunu duyacaksınız.” demişti. Ben bu üç vilayetin üçünde de ezan okunduğuna kendim şahit olmadım. Hatta vakit geçti, namaz kılıyorlardı ve çok ilgimi çekti, insanlar mutlaka namazlarını cemaatle kılıyorlar, özellikle Kaşgar'daki o muhteşem camide biz bunu gördük, Hotan'da bunun benzerlerini yaşadık. Ne garip ki insanlar gruplar hâlinde, 5'er, 10'ar, 20'şer, 50'şer kişi namaz vaktinde toplu bir namaz değil, belki toplu namazı kaçırmış gruplar hâlinde cemaat olarak namaz kılmış insanlar görüntüsüyle bu ibadeti yapıyorlardı. Ben sorduğumda dediler ki: “Esas namaz kılındığı için siz yetişemediniz.” Dolayısıyla, bunlar böyle cemaatler ayrı ayrı ama şurada bir cemaat, şurada bir cemaat, şurada bir cemaat, aynı anda farklı yerlerde cemaatle namaz kılabiliyorlar.

Şimdi, gerek realite gerekse Çin resmî rakamlarının verdiği bilgi açısından sizin dikkatinize sunmak isterim: Bir kere coğrafi alan itibarıyla resmî Çin makamları buranın artık bir Doğu Türkistan olduğu gerçeğini kabul etmiyor, burası Sincan Uygur Özerk Bölgesi'dir, Çin sınırları içerisinde bir yerdir, burası bizim vatanımız gibi yaklaşıyor.

İkincisi, nüfusü 30 milyona yakın olduğunu düşünüyorum veya birazcık daha fazladır ama bugünkü jeopolitik ve stratejik sebepler gerekçesiyle Doğu Türkistan'da Çin nüfusu Uygur nüfusunun üstüne çıkacak bir konum almış, özellikle başkent Urumçi tamamen bir Çin şehrine dönüştürülmüş. Orada bize verdikleri ifadede -yanlış değilse- yüzde 30'lar civarında Urumçi'de Uygur, yüzde 85 Turfan'da Türk, yüzde 93 Kaşgar'da Türk olduğunu söylemişlerdi. Rakamlarda birazcık yanılgı payı olabilir diye ifade etmek isterim, ben hazırlıklı gelseydim daha çok net bilgiler sizinle paylaşabilecektim.

Bir başka açıdan, şüphesiz, Çin kendi ekonomik ve siyasi hedefleri doğrultusunda Çin'in bütününe imar etmeye kalkarken Doğu Türkistan'a yönelik de imar çalışmaları olduğunu ve buna yönelik birtakım ekonomik ve stratejik çalışmaları o tarafa da kaydırıldığını bize ifade ettiler. Ancak gördüğüm manzara şu ki: Urumçi haricinde Doğu Türkistan'ın tamamı hâlâ ikelliğini korumakta ve hâlâ insanlar çok namüsaî şartlarda hayatlarını sürdürmektedir. Geçmişte yaşanan bir trajedi oldu, bir acı oldu orada, çok ciddi manada insan hakları ihlalleri oldu. Benim öğrencim aracılığıyla edindiğim bilgiye göre... Ki bu çocuğun anası babası hâlâ oradalar,

Hotan'dalar. Olayın çıkış sebebinin... Bu bir kız öğrenciydi üstelik. İfadesi aynen şöyle -İhsan Bey az önce işaret etti- Çinliler Çin kökenli olanlara 1 çocuk yapma hakkı veriyorlar ama azınlık konumunda olanlara 2 çocuk yapabilme imkânı veriyorlar; çok ilginç, tersi bir uygulama. Fakat daha ilginç olanı şu: Çinli ailelerin ultrason sonucunda çocukları kızsız bunlar doğmadan imha ediliyor, dünyaya gelenlerin özellikle erkeklerden oluşmasına özen gösteriliyor. Bu da nüfusta bir dengesizlik söz konusu olduğunda bu dengeyi Doğu Türkistan kökenlilerle karşılaşmanın daha doğal olacağı varsayımından hareketle, Doğu Türkistanlılar zaten ultrasona ihtiyaç hissetmiyor, kaderci bir yaklaşım "Ne verirse Allah, hoş geldi, sefa geldi." kabilinden, tabii bu arada kız nüfus da doğuyor. Bu sefer bunlar kız çocuklarını Çinlilerin isteklerine -deyim yerindeyse- araç olarak kullanıyorlar ve zorunlu -bu, raporda da geçiyor- çalışma adı altında Doğu Türkistanlı kız çocukları Çin erkek nüfusun yoğun yaşadığı bölgelerde özellikle çalışmaya zorlanıyor ve orada gerek cinsel tatmin gerekse stratejik bazı hesaplar doğrultusunda bu Çin çocukları kurban ediliyor. Hem inanç ve ahlak değerleri açısından hem de yaşadıkları sosyal travma açısından ülkelerine geri dönme, bölgelerine geri dönme imkânlarını yitiriyorlar. Bu savaşın yani -2010 yılında veya 2009'da mı oldu ana çatışma?- o çatışmanın temel sebebi buydu diye düşünüyorum.

Bir başka açıdan daha dikkatinizi çekmek istediğim husus: Sovyetler Birliği döneminde din adamlarının hemen hemen tamamı sistemin tabana meşruiyetini tescil etmekle görevlendirilmiş komünist partisi mensuplarıydı. Bunu bilerek söylüyorum, tekrar söylememe gerek var mı? Din adamları komünizm döneminde sistemin meşruiyetini halka ikna için görevlendirilmiş komünist partisi mensuplarıydı. Hatta ben Kırgızistan'a ilk defa gittiğimde orak çekiç üniformalı birisini gördüğüm zaman "Bu KGB'li, ne işe yarıyor burada? dediğimde bana dediler ki: "Sen yanlış yerde arıyorsun. Bak rektör, bak dekan, bak rektör yardımcısı, bunların hepsi KGB'lidir." Şimdi, buradan bir şeye gelmek istiyorum: Ben Çin'de özellikle Pekin'de, Urumçi'de dinî eğitim kurumlarını ve Müslümanların yaşadığı yerleri gördüm. İhsan Bey'in söylediğine katkı olsun diye söylüyorum. 1 milyar 300 milyon resmî nüfusun olduğu Çin'de din mensuplarının sayısının 200-300 milyonu aşmadığı, hemen hemen bütün dinlere yönelik bir yok sayma gayreti içerisinde olduğunu gözledik. Bu bağlamda düşünüldüğünde Müslüman nüfusun da Çin'de 20 milyonu aşmadığı... Bunun doğal anlamı nedir biliyor musunuz? Doğu Türkistanlılar zaten 15-16 milyon civarında, han soyuna mensup; onlara bir şey, Dungan... Dunganların sayısıyla birlikte belki olsa olsa 20 milyonu bulabilir -Dungan Çinli Müslümanlara denilen bir tabir- olduğu ifade edildi. Ancak gördüğüm şu ki: Resmî din adamları üniforma olarak dinî kisveyi kullansalar bile sanki Çin iktidarının Müslüman tebaa üzerindeki tescilini kolaylaştırmak ve onları isyandan alı koyma adına rehabilite görevi üstlenenler olduğu kanaatini edinmiş oldum.

Bu bağlamda Komisyonumuzun "Çin Uygur Özerk Bölgesi" olarak resmen ifade edilen ama bize göre tarihî medeniyetin sahibi bir milletin insanlarının maruz kaldığı hakların ihlalini tespit edebilme bakımından önemli bir görev ifa edeceğini düşünüyor ve bu konuda bizi aydınlatan Ülker Hanım'a ve Atıla Bey'e de huzurlarınızda teşekkür etmek istiyorum.

BAŞKAN – Evet, Hocam teşekkür ediyoruz.

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Ben teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN – Levent Bey arzu ediyor musunuz, yoksa pas geçiyor muyuz?

LEVENT GÖK (Ankara) - Sadece birkaç cümleyle katkı sağlamak isterim.

BAŞKAN – Tamam, peki.

LEVENT GÖK (Ankara) – Şimdi, değerli arkadaşlar, bu yasama döneminde yaptığımız, dün ve bugün yaptığımız toplantılarda, ilk toplantılarda, dikkat ederseniz biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak gündemin gerek dünkü görüştüğümüz konularda ve Almanya, Belçika, Hollanda'daki çocukların velayeti ve cezaevlerindeki durum ve gerekse bugün görüştüğümüz, şu andaki görüştüğümüz Uygur Türkleriyle ilgili konularda belli bir hassasiyetle bu toplantılara geldik. Esasında Türkiye'nin toplantı yapmadığımız dönemlerden itibaren geçirdiği çok yoğun dönem ve insan hakları ihlallerini düşündüğümüzde buraya taşıyabileceğimiz pek çok gündem maddesi varken ve elimizdeyken, o konular içerisinde bu konuların özellikle kamuoyunun önüne çıkmasını arzulayan bir siyasi tavır içerisinde olduğumuzu özellikle bilmenizi isterim. Yani, burada bir yandan emek verilmiş bir yurt dışı seyahatin Türk çocukları üzerindeki velayet haklarının kamuoyunda daha öne çıkması, yurt dışındaki cezaevlerinin durumunun biraz daha kamuoyunun önüne çıkması ve bugünkü toplantıdaki Uygur Türkleriyle ilgili durumun da kamuoyunda öne çıkmasına biraz fırsat tanımak amaçlı bir gündeme bizim de bu şekilde bir katkı yaptığımızı özellikle bilmenizi isterim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz bu tutumunuzdan dolayı.

İHSAN ŞENER (Ordu) - İşte yeni CHP.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yani pek çok konudaki hak ihlalini, gündemimiz olan hak ihlalini sırf bu gündem maddelerinin kamuoyundaki yaratabileceği ağırlığı engellemesin, önlemesin amacıyla büyük bir duyarlılıkla buraya geldiğimizi hepimizin bilmesini isterim.

BAŞKAN – Sağ olun.

LEVENT GÖK (Ankara) – Şimdi, değerli arkadaşlarım, ben de birkaç cümleyle katkı sağlamaya çalışayım. Tabii, bu gündem önümüze geldikten sonra biz de bir kısım araştırma yaptık. Ben bu araştırmadan elde ettiğim kimi bilgileri arkadaşlarımızın tekrarından kaçınarak ifade etmek isterim. Tabii, bir yandan kimi arkadaşlarımız bahsetti yabancı bir ülkede o ülkenin -her ne kadar Türk kökenli de olsalar- vatandaşı olan yurttaşlarına karşı bir hak ihlalini incelemenin çok ciddi sorunlarının olduğunu hepimizin bilmesi gerekir. Kimi arkadaşlarımız değindiler buna yani Çin Hükûmetinin göstereceği tavır, Türkiye'yle Çin arasındaki diplomatik ilişkiler, Çin'in dünyayla kurduğu ilişkiler, Çin'in Birleşmiş Milletler nezdindeki ağırlığı, Şanghay Ekonomik İşbirliği'yle olan ağırlığı, bütün bunlar dikkate alındığında konunun özel bir konu olduğunu bir kere görmek durumundayız. Yani, biz Meclis İnsan Hakları Komisyonu olarak gerek dünkü ve gerekse bugünkü gündemimizde yine Cumhuriyet Halk Partisinin bakış açısı Komisyonumuzun entelektüel birikiminin ve dünyadaki başka ülkelerde de cereyan edecek olan insan hakları ihlallerine de göz atıyor olmasının dünya tarafından da algılanmasına fırsat vermesini ve Komisyonumuzun ağırlığının artmasını da amaçladığımızı özellikle belirtmek isterim. Yani, bu bir entelektüel çalışmadır, ayrıca da bu yaptığımız çalışmalar. Örneğin, işte, dün etraflıca tartıştık, yabancı ülkelerdeki velayet hakkı Türkiye'de pek kimsenin bilmediği bir konu ve dünyada da belki anlatılabilirse ve o raporlar belki yabancı dillere de çevrilebilirse daha da...

BAŞKAN - Hemen akşam talimat verdik arkadaşlarımıza. İngilizce ve Almancaya çevrilecek raporlar.

LEVENT GÖK (Ankara) - Evet. Yani, bir yandan entelektüel gelişimimizin artması, bir yandan da bunların ağırlığının öne çıkartılması amacıyla yaklaştığımızı tekrar hatırlatıyorum.

Şimdi, tabii, Çin'in dünyayla kurduğu ekonomik ilişkiler, Birleşmiş Milletlerdeki ağırlığı ve hemen hemen tüm dünyadaki Çin'in ürettiği bütün malların bütün dünyaya girmesi dünyanın Çin'e olan bakış açılarını etkileyen birinci derece faktördür, bir kere bunun altını çizmekte yarar var. Örneğin, Çin'in çok güçlü bir lobisi olduğunu bilmemiz gerekiyor değerli arkadaşlar. Bu uluslararası siyaset alanında Uygur Türkleri, örneğin bir Tibet kadar başarılı olamamışlar. Örneğin, Çin rejimine karşı mücadele veren Dalai Lama Nobel Barış Ödülü'nü alabilmiştir ama Uygur Türklerinin sorunları dünya üzerinde yeteri ağırlıklı tartışılmamıştır, tartışılmamıştır. Bunda Çin lobisinin çok büyük etkisi vardır ve Batı dünyası da aynı paralelde bakmaktadır. Özellikle bu konularda dikkatli olmamız gereken bir uyarıyı ben arkadaşlarımıza hatırlatmak isterim: Bu, Orta Asya bölgesinde ve bu bölgelerde son zamanlarda El Kaide ideolojisini benimseyen kimi grupların yarattığı terör hareketleri de Uygur Türklerinin bu anlatımlarını engelleyen bir faktör olarak ortaya çıkmıştır ve Çin bunu dünyaya çok güzel anlatmıştır yani "Burada bir terör hadisesi var El Kaide bağlantılı." diye ve dünya da bu şekilde görmektedir, oradaki bir kısım terör olaylarının Uygur Türkleri tarafından anlatılması gereken insan haklarının varlığı bu şekilde bastırılmaya çalışılmaktadır. Şimdi, bunu çok iyi ayırarak meseleyi insan hakları düzleminde, uluslararası ilişkilerde elbette biz bu konuda herhâlde Dışişleri Bakanlığımızın da katkılarını almak durumundayız. Yani...

BAŞKAN - Dışişleri Bakanlığımızı, Meclis Başkanlığımızı, hepsinin katkılarını dikkate alacağız.

LEVENT GÖK (Ankara) - Evet, tek başına yapabileceğimiz bir olay olduğunu da düşünmüyorum. Bu Uygur hareketine ta Atatürk döneminden beri destek verilmiştir Türkiye'de, o zamandan beri destekleri almıştır. Uygur Diasporası, İsa Yusuf Alptekin, deşil mi onun önderliğinde Türkiye'de faaliyet şansı da bulmuştur ancak bunlarla ideolojik kaygılardan bağımsız olarak yapacağımız insan haklarına ilişkin bir çalışmada, arkadaşlarımızın ifade ettiği gibi, örneğin kadınların tek çocuk doğurma politikası, oraya yerleştirilecek Uygur Türkleri dışındaki nüfusla demografik yapının değiştirilmesi, yine Reşat Bey'in ifade ettiği gibi, nükleer çalışmaların genellikle bu alanlarda yapılarak doğa ve işte, oradaki her türlü iklimin tahrip edilmesi gibi unsurlar önümüzde durmakta olup yine Uygur Türklerinin okullardaki daha önce olanak buldukları eğitim olanaklarından, dilini kullanarak sahip oldukları olanaklardan şu anda yoksun bulunmaları ve özellikle 2009 yılında Urumçi'de gerçekleşen bir katliam neticesinde pek çok Uygur Türkü'nün hayatını kaybetmesi ve işsizlikte Uygur Türklerinin iş alanlarına tercih edilmemesi, daha çok Çin kökeninden gelenlerin tercih edilmesi oradaki hem Uygur Türklerini ekonomik yönden de ciddi sıkıntılara uğratmakta ve Çinlilerin iş başvurularında ön sıraları alması Güney Afrika'daki Apartheid rejimini hatırlatan bir uygulama olarak dikkat çekmektedir. O denli bir baskının uygulandığını bizler de öğrenmiş bulunuyoruz. Hatta Uygurların Çin'in iç ve doğu bölgelerinde otellere bile alınmadığını duyuyoruz ve biliyoruz. Onlara otellerde

kalmaları için sadece onların kalabileceği, yani burada, işte Apartheid rejiminde de, işte siyah-beyaz ayrımında olduğu gibi farklı da uygulanan çeşitli uygulamalardan bahsedilmekte.

Sayın Başkanım, bu konuda ben de fazla zamanınızı almayayım. Arkadaşlarımızın anlattıklarına ek olarak belki burada bu Komisyon çalışmasının bir müddet, biraz daha devam etmesinde yarar görüyorum. Burada yaşayan Uygur Türkleri var. Yani, dilerseviz sizin tanıdıklarınız, işte hepimizin tanıdıklarından bu etkili olan...

BAŞKAN – Şu an sağımızda da varlar zaten.

LEVENT GÖK (Ankara) – Evet. Yani, burada gelen arkadaşlarımızı bu Komisyonumuzun birazcık dinlemeye ihtiyacı olduğunu da ben düşünüyorum çünkü orayı gören arkadaşımız Ülker Hanım var, Mustafa Bey var ama belki orada yaşayıp da burada şu anda yaşamakta olan arkadaşlarımızın bize anlattıklarından biraz daha notlar edinebiliriz. Birazcık fikri dünyamızı daha zenginleştirelim diye düşünüyorum. Eğer arkadaşlarımız uygun görürse bu konuda Türkiye’de yaşayan Uygur Türklerinden ya da oradan gelip de bize anlatabilecekler varsa, kim temsil ediyorsa ya da bu konuyu bilenler kimse bence birazcık dinlenmelerinde yarar olduğunu düşünüyorum. Fikir dünyamızı zenginleştirdikten sonra da artık orada yapılacak bir çalışmayı da hep beraber sürdürebiliriz.

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz katkınızdan dolayı.

Sayın Oya Eronat...

OYA ERONAT (Diyarbakır) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Önce bir Diyarbakırlı olarak bir bilgi vermek istiyorum: Diyarbakırlı Ali Emîrî Efendi Kaşgarlı Mahmut’un Divanû Lügat-it Türk’ü bir sahafta bularak, çok büyük paralar vererek alıp edebiyat dünyamıza katan bir şahsiyettir, onu da burada rahmetle anıyorum. Böyle de bir ilişkimiz var Diyarbakırlı olarak.

Şimdi, demokrasiler veya insan hakları ısmarlamayla olmuyor. İşte, “Orta Doğu’ya demokrasi getirelim.” dediği zaman Orta Doğu’ya demokrasi gelmiyor. İnsanların bazı şeyleri özümsemesi lazım. Neticede Çin devletinin yöneticileri de insanlardan oluşuyor. Bundan birkaç yıl önce Çin’le ilgili bir araştırmayı okumuştum; bu tek çocuk olayını: Ultrason çıktıktan sonra Çin’de aşırı bir erkek çocuk yığılması olmuş. Yalnız bunu Çin devletine ben yüklemiyorum, okuduğum, araştırmaya dayanarak söylüyorum, oradaki insanların bencilliğinden de bu kaynaklanmış. Ultrasonda kız çocuk gören aile tek çocuk şartı olduğundan dolayı kız çocuklarını aldırması, sadece erkek çocukların doğumuna izin vermişler yani ailelerin kendileri yapmış. Daha sonra erkek çocuklar aşırı çoğalınca Çin Hükümetini bir telaş almış yani ileride eş cinselliğin artacağı, işte evlenecek kadın bulunamayacağı endişesiyle ve ultrason yasaklanma noktasına gelmiş. Şu anda yasaklanmış mı bu konuda bilgi sahibi değilim ama bu biraz da insanların dünyadaki bakış açısı açısından bir kadın olarak beni üzmüştü.

Ben 1940’lı yıllarda Uygur bölgesindeki nüfusun yüzde 5 Çinli, yüzde 95 Uygurlu olmasından, bugünlere geldiğinde yüzde 50 Çinli, yüzde 50 Uygurlu olduğunu öğrenmiş bulunuyorum. Asimilasyon politikaları dünyanın her yerinde yanlış. İnsan Hakları Komisyonunun da bu konuya parmak basmasından dolayı teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Sayın Nevzat Pakdil...

NEVZAT PAKDİL (Kahramanmaraş) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Öncelikle konuyu gündeme taşıyan arkadaşlara teşekkür ediyoruz. Ben arkadaşlarımı dikkatlice dinlemeye çalıştım, pek çok katkı sunuldu.

Bir defa şunu kabullenmemiz gerekiyor: Şimdi, bir Doğu Türkistan var, bir de Batı Türkistan var. Normal olarak yani baktığınız zaman Orta Asya’da, işte, geçmişteki Türk devletlerinin kurulmuş olduğu bir coğrafya burası. Bir kısmı belirli bir dönem Rusya tarafından kontrol altına alınmış, bir kısmı Çin tarafından kontrol altına alınmış. Sonra buradan tabii ki muhaceretler olmuş, başka bir kısım yerlere giden insanlar olmuş. Levent Bey’in işaret ettiği gibi, şimdi, burada, tabii ki büyük devletlerin bir oyunu var, burada bir politika var. İşte, zaman zaman Başbakanımızın da Birleşmiş Milletlerle ilgili yapıyı eleştirdiğine hep beraber şahit oluyoruz. Yani, 5 devlet âdeta dünyaya ipotek koymuş vaziyette. Onların dediği yani Birleşmiş Milletler de onların dediğinin dışında, hele hele kendileriyle ilgili bir husus olursa çıkması mümkün değil çünkü veto hakları var, diğer şeyler var. Yani bir defa baştan bu kartların yeniden karılması lazım yani bu konuyla ilgili olarak yeni bir hukuki sistemin oluşması lazım. Artı, Çin hakikaten dünyanın her yerinde büyük ticari hamleler yapan bir ülke. İnsanların Çin’le çok ciddi anlamda bir ekonomik ilişkileri bu şekilde var. Yani Güneydoğu Asya’ya doğru gittiğiniz zaman, işte, Tibet, Nepal, Endonezya, Malezya filan, buradaki insanlar da çok... Aynı zamanda çok ticari bir yapıya sahip olan insanlar. Bir defasında biz de Medisle gitmiştik. Çin’e gittik tabii, şeye gitmedik, Doğu Türkistan’a da. Şimdi, o

zaman, kulakları çınlasın, Başkanımız Köksal Bey dedi ki: “Bak, alışverişe filan gidiyorsun. Ben birkaç defa geldim gittim buraya. Bunların dediğinin sakın yüzde 40’ını, 50’sini, bilmem neyini filan verme, hemencecik bırakıverirler.” diye. Hiç yabancı dil bilmenize falan, bilmem neye gerek yok. Adamların elinde bir makinesi var. Ondan sonra, o makinede siz ne diyorsanız ona bölüyor, çarpıyor, çıkarıyorlar, devamlı bir şey içerisinde. Ama tabii ki o süreç içerisinde mutlaka bir şey satmak istiyorlar ve bunu da beceriyorlar çünkü ticarete karşı çok büyük bir meyyalîyetleri var. Bu Güneydoğu Asya üzerinde de ciddi anlamda bir etkileri söz konusu.

Takdir edersiniz ki resmî nüfusu 1,3 milyar olan bir ülkeden bahsediyoruz. Çevresindeki ülkelere şöyle bir baktığınız zaman, hepsi küçük ölçekli olan bir kısım devletler. İşte, Şangay Beşlisi’nin içerisinde Türk cumhuriyetleri var, onların da onlarla bir kısım meseleleri var. Hatta bu Orta Doğu’da, diğer bir kısım yerlerde olan olaylara bizim ülke olarak hassasiyetimize bizim bir kısım çok yakın ilişkilerimiz olan cumhuriyetlerimizde dahi en azından kendi durumları itibarıyla sessiz kalınıyor çünkü o devletler de belirli bir ölçüde kuşatılmış vaziyette. Bu, öz itibarıyla -biraz önce Reşat Bey söyledi- yani 300 milyonluk bir kitleyi de kabul etseniz buradaki bu “millet” kavramının içerisinde, tabii ki bu coğrafyada yaşayan bütün insanlarımızın hepsini kapsıyor çünkü tarihte hep beraber mücadele ettik Haçlılara karşı, diğer şeylere karşı falan. Yani diyelim ki Kılıç Arslan da bizim, Selahattin Eyyubi de bizim, diğerleri de aynı şekilde. Bunu hesap ettiğimiz zaman bu coğrafya parçalanmış vaziyette şu anda, küçük küçük gruplara bölünmüş. Şimdi, küçükleri ham etmek de kolay. Adamlar hangi tarafa yüklense karşı koyamıyorsunuz ama bu coğrafyayı hesap edip bir de Rusya’nın nüfusunu hesap etseniz, Rusya şu anda büyük devlet ama bu coğrafyadaki, mesela, bu nüfus Rusya’nın nüfusuna yaklaşık olarak eşit, belki biraz daha fazla ama bu bölünmüşlük ve parçalanmışlık çok ciddi sıkıntılara sebebiyet veriyor.

Dışişleri Bakanlığımızın tabii ki bu husustaki görüşmeleri, diğer şeyleri vardır, bu konularla ilgili şeyler onlara intikal ediyordur. Benim kanaatim şudur ki arkadaşlarımız da aynı şeyleri söylediler, ben de teyit olarak söyleyeyim: Yani insan hakları bazında bu konunun ciddi olarak ele alınması lazım. Durum bu şekilde diye, bu olan biten olaylara göz kapamamız, göz yummamız, görmezlikten gelmemiz mümkün değildir.

O hâlde, işin neresinden tutacağımızı, nasıl bir politika geliştireceğimizi çok iyi bilmemiz lazım. Mesela İsrail örneğini ele alacak olursak, binlerce yıl bu coğrafyadan uzak kaldılar ama -sonundaki gayretleri, işte ticaretteki etkinlikler, başka bir kısım etkinlikler vesaire- nihayetinde bu coğrafyaya -ha Batılılar getirdi vesaire ama- şu anda yerleştiler çünkü onlar da bu coğrafyadan çıkıp gitmişlerdi.

Burada biraz önce arkadaşlarımız bahsettiler. Bu olayların tabii ki kahramanları var. Kahramanları olmayan bir toplumun, bir milletin ayakta yaşaması zaten mümkün değil o anlamda ama bu gösterilen duyarlılığın Batı dünyası tarafından bizim dediğimiz anlamda gösterilmesi mümkün değil. İşte, şu etrafımızda olan biten olaylara baktığınız zaman, ne darbeye darbe diyor, ne ölümlere ölüm diyor, yani sağır dilsiz bir toplum hâline gelmiş vaziyette Batı toplumu ama bunu yaparken de işte sizlerin yaptığı incelemeler, diğer şeyler var. Bu hususta yani iyi bir stratejiyle bunları gündeme taşımak...

Tabii, İnsan Hakları Komisyonumuz olduğu için buradaki olaylar çok daha büyük bir yankı buluyor, onu söylemek lazım. Mesela Myanmar’la ilgili olarak, hatırlarsanız gündeme getirmiştik, Arakan olayları, orada da büyük katliamlar oluyor ama dünya ülkelerinin, bu büyük oyuncuların menfaatleri örtüşmeyince kenarda sessiz sedasız kalıyoruz. En azından... Hani, kuşun cinsi neyse, öyle anlatılan bir husus var: Hazreti İbrahim (A.S.)’ı güya ateşe attıkları zaman o da gagasıyla su taşıyor. Diyorlar ki: “Ya, bu büyük ateş. Bu su nasıl söndürecek?” Diyor ki: “Olamayabilir, tamam, yapılamayabilir ama tarafımız belli olsun.”

Şimdi, biz burada hem dindaşız, hem soydaşız hem diğer şeylerin içerisinde aynı coğrafyanın insanlarıyız, hep beraber yaşamışız, burada birbirimize karışmışız. Yani bu insanların bu davranışlarına karşı gündeme taşımamak en azından oradaki insanlarda büyük bir moral bozukluğuna sebebiyet veriyor çünkü Türkiye Cumhuriyeti devleti, Türkiye, dışarıdan çok farklı bir Türkiye olarak kavranıyor. Dışarı çıktığımız zaman farklı bir Türkiye var, bu büyük ölçüde doğru. İşte, sivil toplum kuruluşlarımız dünyanın her yerine ulaşmış, her yere gitmiş yani bu ülkenin, bu milletin zenginliklerini taşıyor, kültürünü taşıyor, diğer şeylerini taşıyor, oradaki insanlar bu Türkiye’yi farklı görüyor. Eğer biz bu işlerle hiç ilgilenmez pozisyonda olursak, en azından yani hukuk çerçevesi içerisinde, bu defa o insanlara bir moral bozukluğuna sebebiyet veriyor. O anlamda dahi olsa bu kardeşlerimizin durumuyla ilgilenmemiz lazım. Hani bunu yaparken -arkadaşlarımız da söyledi- tabii, kendi ülkemizde de aynı şekilde, işte, bu atılan adımlar, paketler, diğer şeyler falan filan, insan hakları noktasında bizim de çok rahat olmamız lazım. Bu konuda adamların bizim de önümüze çıkaracağı bir kısım meseleleri, diğer şeyleri filan asgari düzeye indirmemiz lazım ki orada da söz hakkımız olsun.

Ben arkadaşlara tekrar teşekkür ediyorum. Ama sözlü planda da olsa, iç hukuk çerçevesinde, işte, biraz önce Levent Bey söyledi, buradaki insanların dinlenmesi -Batı’da vardır, diğer yerlerde vardır- bu anlamda bile konunun müzakere edilmiş olması o insanlara bir moral verecektir diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim Başkanım.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz Sayın Pakdil.

Sayın Salih Dal...

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben de özellikle bu konuyu gündeme getiren hem Ülker ahlaya hem de Atilla Bey'e çok teşekkür ediyorum. Yaptıkları tespitlerde mutlaka eksik vardır, fazla kesinlikle yoktur. Birçok konuya da belki değinmemişlerdir. Dolayısıyla –dün de burada konuştum- dünyanın birçok yerinde farklı yöntemlerle gerek Müslümanlar gerek mazlum haklar ezilmekte. Yani dün Avrupa'yı görüştük, Hollanda, Belçika, Almanya, onlar tam Avrupalı bir sistemle kendilerine entegre etme, asimilasyon programları uyguluyorlar. Bugün görüştüğümüz, Doğu Türkistan'da bir yok etme politikası uygulanıyor. Filistin'de farklı bir şekilde. Meclis tatile girmeden önce burada Myanmar'ı konuşmuşuk, orada farklı bir şekilde yine Müslümanlar yok ediliyordu, işkence görüyorlardı. Dolayısıyla bunların farkındayız ama bunların farkında olurken de gerek Avrupa Birliği evrensel haklarının, gerekse Birleşmiş Milletlerdeki insan hakları savunucularının ne kadar bu insan haklarına saygılı olduklarını da tekrar masaya yatırmamız gerekiyor. Dolayısıyla bunların farkına vararak peki Türkiye olarak biz ne yapabiliriz? Çünkü bütün mazlum haklar ve Müslümanların tek umudu ve yardım elini beklemedikleri ülke Türkiye Cumhuriyeti'dir. Bizler de bu büyük sorumluluğun farkına varıp üzerimize düşeni yapmakla mükellefiz.

Peki nasıl farklı bir strateji geliştirmek lazım da gerçekten bu insan haklarını dünyanın her tarafında yani bir Amerika'daki, bir Almanya'daki, Fransa'daki bireyin insan hakları ne ise niçin Doğu Türkistan'daki de aynı olmasın, niye Türkiye'deki, Filistin'dekin de aynı olmasın, bunun üzerinde çalışmamız gerekiyor.

Nevzat Ağabey söyledi, Sayın Başbakanımız da bundan önce çok önemle, benim önemseydiğim bir şekilde parmak basmıştı: Dünya sadece beşten ibaret değildir. Eğer sadece dünya bu beşten ibaretse geldiğimiz nokta belli yani bir hak yok, bir adalet yok. O zaman dünyanın sadece bu beşten ibaret olmadığını ve dünyada farklı stratejiler geliştirmenin de mümkün olabileceğini göstermek için özellikle Türkiye'de muhalefetiyle iktidarıyla dış siyasette birlikte olmamız gerekiyor.

Şimdi, bu konuda son dönemlerde Cumhuriyet Halk Partisinin komşu ülkelerle ve bazı ülkelerle gidip temas kurmalarını ben önemsiyorum ama bunu yaparken de kendi iktidarını veya Başbakanını siyaset olsun diye orada kötülemek de farklı bir dezavantajdır, ülkeyi yani birlik ve bütünlüğümüzü parçalayacak noktada gelişmeler sağlamaktadır. Dolayısıyla bu yapılan görüşmeler önemlidir, önemsiyoruz ama dış siyasette iktidar ve muhalefeti de bir olarak, tıpkı Şeyh Edebalı'nın dediği gibi yani "Bir olalım, iri olalım ve diri olalım." İç siyasette de tabii ki birbirimizi eleştireceğiz, birbirimizin eksikliklerini birbirimize söyleyeceğiz ki doğru yolu bulalım. Yani eskiden olduğu gibi Türkiye sınırlarının dışına çıkmadan kendi oturduğumuz yerde ahkâm kesmekle dünyada söz sahibi olamıyoruz. Bunu yenmek için Türkiye'de nerede insan hakları ihlali varsa oraya gidip oraya, o yaralara parmak basmamız gerekiyor ve farklı stratejiler geliştirerek bu insanların yardımına gitmemiz gerekiyor.

Bu konuları görüştüğümüz için de hem bu konuyu gündeme getiren arkadaşlara hem de Komisyonumuza tekrar teşekkür ediyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bir cümlelik bir söz isteyeyim sadece.

BAŞKAN – Mehmet Bey'e söz verecektim ama bir cümleyle size açıklama durumu getirelim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Şimdi, Salih Bey'in, tabii, açıklamasındaki bir cümle için doğal olarak ben de bir şey söylemek durumundayım. Yani biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak bir devlet terbiyesi almış bir partiyiz. Bizim yaptığımız yurt dışı gezilerin hiçbirinde kendi ülkemizin yöneticileriyle ilgili tartışmalarda taraf olmadığımızı ve bu konuda şikâyet geldiği zaman dahi yabancı muadillerden, o konunun derhâl kapatılarak tartışma konusu olmaktan çıkartıldığını basından da zaten bilmemiz gerekir. Yani böyle bir konu... Elbette Cumhuriyet Halk Partisi dünyaya açık bir partidir, her ülkeyle, her devletle, her yabancı ülkedeki kuruluşlarla görüşmeler yapacaktır. Elbette Türkiye'mizin pek çok sorunu vardır ama bu sorunların anlatılması bir farklı boyuttur, sizin az önce ifade ettiğiniz konu çok farklı boyuttur. Bizim bu konularda dış gezilerde nasıl olgun ve vakarlı davrandığımızı tüm dünya kamuoyu bilir. Yani bu yurt dışı gezilerimizde Almanya gezisini beraber yaşadığımız Ayhan Bey de bunun en canlı tanığıdır.

BAŞKAN – Evet, çok hassas davrandı arkadaşlar, teşekkür ediyoruz.

Sayın Bozlak, sanırım siz de bastınız. Mehmet Bey bir sonra şey yapsın, önce Murat Bey'e verelim.

MURAT BOZLAK (Adana) – Son söz iktidar partisinin nasılsa.

BAŞKAN – Biraz da denge için. Hani böyle muhalefet-iktidar falan... Biraz da Mehmet Ağabey gecikmedi geldi.

MURAT BOZLAK (Adana) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; verilen önerelerde yer alan konular doğruysa gerçekten insan hakları ihlali kapsamında yer alacak olan şeyler, öneriler ve incelenmesi gerekiyor.

Şimdi, arkadaşımız demin belirtti, nerede bir insan hakları ihlali var ise buna müdahale etmek gerekir dedi, ben de aynen o düşünceye katılıyorum. Tabii, dış dünyaya yöneldiğin zaman öncelikle kendi evinin önündeki şeyi temizleyeceksin, öyle çıkacaksın. Ülkemizde de ne yazık ki hâlâ dünyaca insan hakları ihlalleri yaşanıyor ve onların üzerinde de öncelikle durmamız gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, Çin, gerçekten dünyada nüfus itibarıyla dünyanın sayılı ülkelerinden birisi. Toprak büyüklüğü anlamında dünyanın en büyük ülkelerinden birisi. Özellikle de önümüzdeki süreçte de ekonomik büyüme anlamında dünyanın birinci ekonomik büyümeye sahip ülkesi olacağı düşünülen bir ülke. Kaldı ki siyasi anlamda da uluslararası alanda ağırlığı olan -demin arkadaşlar da belirtti- bir ülke.

Şimdi, böyle bir ülke eğer kendi insanlarına, özellikle de belli bir etnik gruba bilinçli olarak hak ihlali yapıyorsa, haksızlık yapıyorsa, “Bu büyük bir ülkedir, biz şeye çıktığımız zaman fazla sesimiz çıkmaz, en iyisi bir yerde duralım.” mantığı doğru olmaz. İnsan haklarını savunurken bedeli ne olursa olsun –ki insan hakları savunucuları dünyada hep bedel ödemişlerdir- onu düşünmeden varsa bir haksızlık, onun karşısında yer almak lazım.

Şimdi, yalnız, ben bir iki noktayı belirtmek istiyorum: Birincisi, “soydaş” kavramı çok kullanıldı. Yani siz insan haklarını “soydaş” kavramıyla savunmaya kalkışırsanız dış dünyada bir kere peşinen kaybedersiniz. İnsan haklarını savunacaksınız, insan olmaktan doğan haklarını savunacaksınız. Bu bir topluluk hakkı olur, bir insanın bireysel hakkı olur ama “soydaş” kavramını -önergede de bu yer aldı, burada da arkadaşlar belirtti- kullanmamamız gerekir. İnsan olmaktan veyahut da insanların oluşturduğu o topluluğun haklarını savunma anlamında konuyu ele almamız gerekiyor.

Bir diğer şey, gerçekten bu öneriyi veren arkadaşlar Milliyetçi Hareket Partisine mensup arkadaşlarımız. Öneri son derece iyi, gerçek anlamda da insan hakları kavramı kapsamında savunulacak şeyler ama burada da aynı şeyi yapmak lazım. Örneğin, önergede deniyor ki: Kendi dillerinde eğitim hakları ellerinden alınmıştır. E, şimdi, Türkiye’de de 20 milyon Kürt’ün eğitim hakkı elinden alınmış, “Eğitim hakkı verilirse dünyayı başınıza yıkarız.” diyen mantıkla nasıl bağdaşacağız? Bu yanlış.

Yine, geçen gün, Genel Kurulda Irak’a yönelik tezkere görüşülürken arkadaşlarımız, grubu adına konuşan sayın milletvekili aynen şunu söylüyordu: “Biz bu tezkereye onay veriyoruz, destek veriyoruz ama gidip müzakere edesiniz diye değil; vuracaksınız, öldüreceksiniz, bitireceksiniz.” diyor. Bu yanlış. Bir kere çelişki içerisine girmememiz gerekiyor. Yani öncelikle bakışımız her yerde aynı olmalıdır. İnsan haklarını savunacaksak herkes için, her millet için, her halk için aynı düşünceyle savunmalıyız diye düşünüyorum.

Ben önerenin lehinde de oy kullanacağım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Sayın Metiner...

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. Bu önemli konuyu dikkatlerimize sundukları için Ülker Hanım’a, Atilla Bey’e de ayrıca teşekkür ediyorum.

Uygur Türklerinin dramı gerçekten insanlık suçu kapsamında değerlendirilecek bir dramdır. Bizim de şu ve bu şekilde temasta olduğumuz Uygurlu kardeşlerimizin anlattıkları tüyler ürperticidir. Bu konunun ivedilikle gündemimize alınması gerektiğine inanıyorum, araştırılması gerektiğine inanıyorum. Ama burada ilkesel ve tutarlı bir duruşa ihtiyacımız var. Arkadaşlarımız buna değindiler. Politik alınganlıklara, ön yargılara hiç gerek yok, sözü bir başka yere taşımaya da gerek yok ama kendimiz de ilkeli ve tutarlı olmazsak bir başkasına vereceğimiz akıl bizi yanlış bir mecraya taşıyabilir.

Nevzat Pakdil değindi, Ahmet kardeşim değindi, Sayın Bozlak değindi. Hazreti Ali Efendimiz’in dediği gibi, sözün kendisini esas almamız lazım. Kimden sâdir olduğuna bakarak “O dedi, o da ona katıldı.” biçiminde bir değerlendirmeye tabi tutarsak iç politika malzemesi hâline dönüşür sözlerimiz, sözlerimizin anlamı ve ağırlığı da ortadan kalkar. Bakınız, burada dünden beri bir kavram karşımıza çıktı. Almanya toplumuyla ilgili yapmış olduğumuz sosyolojik analizlerde de, bugün Çin Halk Cumhuriyeti’nin Doğu Türkistan’a yönelik politikalarında da insanlık suçu kapsamında bir kavram karşımıza çıktı: Asimilasyon, Çinileştirme veya işte, Almanlaştırma, neyse. Buna şimdi siz millî devlet seviyesinden bakarsanız, Almanya’nın gözünden bakarsanız, Çin Halk Cumhuriyeti’nin gözünden bakarsanız son derece masumane bir şeydir, bir entegrasyon politikasıdır ve insanların orada -hatta “uyum” kelimesini de yanlarına iliştip- tabii ki bu topluma uyum sağlamaları gerekiyor diye çıkarsınız.

Fakat, değerli arkadaşlar, bunu yaptığınız zaman, aslında bir şeyin üstünü örtmeye çalışıyorsunuz. Eğer siz de benzer bir şey yapıyorsanız bir başkasının yaptığını eleştirirken çok özenli davranırsınız ama sizin kendi içinizde böyle bir sorun yoksa son derece rahat. Tabii ki soydaşlarımız, tabii ki dindaşlarımız şu veya bu yerde ezilirlerken çok yüksek bir sesle, hiddetle ve şiddetle sesimizi çıkaracağız ama insan hakları meselesi sadece ve yalnızca soydaşlarımız ve dindaşlarımız üzerinden sürdürülebilecek bir mesele değil. Dolayısıyla kavramlarımızı seçerken İnsan Hakları Komisyonunun anlamına uygun bir biçimde kullanmamız gerekiyor. Çünkü başkalarının da bizim içinimizde soydaşları var, başkalarının da bizim içinimizde dindaşları var; dolayısıyla bizim içinimizde de başkalarının soydaşları ve dindaşları üzerinden müdahale kapısını aralamış oluruz, buna hiç gerek yok bence. Tamamen insan hakları bağlamında biz şu veya bu yerde yapılan haksızlıkların tümüne birden karşı çıkmalıyız.

Bu anlamda ben Uygur Türklerinin dramının mutlaka İnsan Hakları Komisyonu bünyesinde araştırılması gerektiğine inanıyorum. Yani asimilasyon politikasının her türü yanlıştır. İster buna “özümseme” deyin, ister “uyum” deyin, ister “entegrasyon” deyin. Gönüllülük temelinde olmayan bir politikaya bizim karşı çıkmamız lazım. Türkiye de bunu yapmışsa yanlış yapmıştır, hâlâ yapmayı savunan kimseler varsa yanlış düşünüyorlar. Bu konuda kendimizle önce bir yüzleşmemiz gerekiyor, zihni bir arınmaya gitmemiz lazım. Bu bir insanlık suçu.

Bir diğer konu, çok önemli, Uygur kardeşlerimizin bir dili var ve bu dil artık ölmek üzere olan bir dil. Bir dil nerede yaşar? Sadece sokakta konuşarak bir dil yaşamaz. Eğitim diline dönüşmeli, öğretilmeli. Yani orada insanlar yaşıyorlar ve kendi ana dillerini kendi çocuklarına öğretmiyorlar. E, şimdi, o dil yaşayamaz arkadaşlar.

Şimdi, eğer biz Türkiye’de ana dilin eğitimi öğretimi konusunda bir iyileşme yapıldığında kızılcı kıyamet koparırsak e, bunun dış dünyadaki algılaması çok farklı olur. Sen kendin kendi vatandaşlarına bu hakkı vermiyorsun ama benim vatandaşlarım üzerinden böyle bir suçlama dili geliştiriyorsun. Burada inandırıcı olamayız.

Ben bu bağlamda Türkiye’nin giderek elinin güçlendiği kanaatindeyim. Belki on sene, yirmi sene, otuz sene önce Türkiye’nin birtakım yumuşak karınları olabilirdi ama bugün geldiğimiz noktada bu tür insan hakları ihlallerini eleştirirken argüman düzeyinde, söylem düzeyinde çok daha güçlü olduğumuz kanaatindeyim.

Din ve vicdan özgürlüğü bahsinde gerçekten, ben de Mekke’de Umre ziyareti dolayısıyla Uygurlu bir kardeşimle tanışmıştım, çok utanç verici şeyler var. Bu terörle mücadele konseptini eğer biz orası için yanlış görüyorsak burada da benzer terörle mücadele konseptlerini eleştirebilmeyiz. Yani El Kaide bağlantılı birtakım unsurlar tabii ki vardır yani Türkiye’de de vardır, Suriye’de de vardır, her yerde vardır yani din üzerinden, etnik meseleler üzerinden işi terörize eden unsurlar vardır ama hiçbir devlet sadece ve yalnızca bu tür terör odaklarına dikkat çekerek topyekûn bir halkın ne dil özgürlüğünü ne din özgürlüğünü, eğitim özgürlüğünü ihlal edemez yani bu konuda da bizim ilkeli bir anlayışta karar kılmamız...

O Urumçi katliamı hakikaten tüyler ürperticidir. Arkadaşımız tanık olmuştu, kendisi de anlatmıştı, kendi ülkesine dönemiyor ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak için birtakım çabalamar içindeydi. Bu bir insanlık dramı.

Benim söyleyeceğim şey şu özetle: Bunu ne yapıp edip mutlaka araştırmalıyız ama tabii ki dış politikayla ilgili bir konu, reel politikayla, ahlaki değerlerimizle örtüşürerek bunu yapmak zorundayız. Bu konuda gerekli izinleri almamız hâlinde bunun ivedilikle araştırılması gerektiğine inanıyorum.

Ne olursunuz, yani burada bir adım attığımızda ülkenin bölünüp parçalanacağını söylüyorsak başka bir yerde de benzer adımların atılması gerektiğini söylemeyelim. Peygamber Efendimiz’in bir hadisinden ilham alarak -Mustafa Hocam bilirler- siyasete tercüme etmek gerekiyorsa, kendimiz için ne istiyorsak başkaları için de onu isteyelim. Bize yapılmasını istemediğimiz hiçbir şeyi bir başkasına da yapmamak gerektiğine inanalım. Uygur kardeşlerimiz için hak olan her şey buradaki vatandaşlarımız için de, ister Kürt olsun ister Hristiyan olsun, Yahudi olsun, Sünni olsun, Alevi olsun... Herkesi artık temel hak ve özgürlüklerde eşitleyen bir vatandaşlık anlayışını savunursak bu tür meseleleri araştırdığımızda çok da elimiz güçlü bir biçimde çıkacağız.

Ben bu önergeyi önemsiyorum, destekliyorum.

Çok teşekkür ediyorum arkadaşlara.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Sayın Ayşe Türkmenoğlu, sanırım genel manada son konuşmacı. Daha sonra tamamlamalarla birlikte bu gündemi bitireceğiz inşallah.

AYŞE TÜRKMEÑOĞLU (Konya) – Teşekkür ediyorum.

Ben öncelikle Ülker Hanım’a ve Atilla Bey’e teşekkür ediyorum.

Aslında Doğu Türkistan'da yaşayanlar bölük pörçük bir şekilde gündemimize bazen geliyor ve kayboluyor, sonrasında unutuluyor. Bu, popüler kültürün getirdiği bir özellik herhalde. Gündemler çabuk değiştiği için –dünyada da, Türkiye'de de- bazen unutulabiliyor. Ben bu anlamda teşekkür ediyorum. Tekrar Türkiye'nin gündemine ve belki de dünyanın gündemine getirebileceğimiz Doğu Türkistan'da yaşanan insanlık dramlarını.

Ben özellikle şunu vurgulamak istiyorum: Belki bizim çoğunluğu Müslüman olan bir ülke olarak hassasiyetlerimiz daha farklı Doğu Türkistan'da yaşanan soydaşlarımıza ve din kardeşlerimize yapılanlarda ama tabii, bizim çıkış noktamız sadece Müslüman ya da soydaş olmamalı. İnsan hakları ihlalleri noktasında bunu belki Türkiye gündemiyle beraber dünya gündemine getirebiliriz.

Biraz önce bazı arkadaşlar kendi bahçemizdeki ya da evimizdeki kirleri temizleyelim, sonrasında etrafa bakalım, dünyaya bakalım dedi. Ben şunu düşünüyorum: Türkiye'de sistematik bir şekilde insan hakları ihlalleri yok. Spesifik olaylar olabilir. Bunlara zaten İnsan Hakları Komisyonu olarak el atıyorsunuz, daha önceki... Ben yeni geldim. Hep beraber bundan sonra da çalışacağız. Bunlar bizlere ulaştığında peyderpey zaten harekete geçiyoruz. Sadece İnsan Hakları Komisyonu olarak değil, bürokratik anlamda, siyasi anlamda da mekanizmaları harekete geçiriyoruz bunlardan haberdar olduğumuzda. Bu nedenle ben Türkiye'ye çok haksızlık yapılmasını da istemiyorum.

Dünya kamuoyunun duyarsızlığından bahsetti biraz önce Nevzat Bey. Zaten görüyoruz bunu. En yakın çevremizde yaşananlara, Mısır'da ve Suriye'de yaşanan olaylara dünya kamuoyunun duyarsızlığını görüyoruz. Aslında şöyle bir şey var: Onlar düzen vermek istedikleri yerlerde insan hakları ihlallerini gündeme getiriyorlar. Ülkeyi insan hakları ihlalleri anlamında zayıf gösterip belki şekil vermek istiyorlar, dizayn etmek istiyorlar. Bu anlamda insan hakları ihlalleri gündeme geliyor diye düşünmeye başladım ben. Diğer türlü, karşılarında ekonomik ve askerî anlamda güç gördüklerinde ve menfaatlerine uymadığında hiçbir şekilde insan hakları ihlallerini gündeme getirmiyorlar ne hikmetse.

Türkiye bu anlamda hiçbir menfaat, ileriye yönelik hiçbir beklentisi olmaksızın harekete geçiyor. Belki bu anlamda dünyada da tekiz, yalnızız diye düşünüyorum ben.

Tabii ki bizler de bu önergeye destek vereceğiz ama dediğim gibi bu önergeyle ilgili çalışmalar yapılırken çok hassas olmamız gerekiyor. Ön planda olan tabii ki insan hakları ihlalleri. Bu anlamda dünya kamuoyunun gündemini belki bir nebze rahatsız edebilirsek, gündeme getirebilirsek en büyük başarımız bu olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Şimdi, arkadaşlar, sadece tamamlayıcı cümlelerinizi almak istiyorum. Sayın Doğru ve Sayın Ülker'e söz vereceğim son olarak.

Buyurun Sayın Doğru.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, değerli arkadaşlar, Doğu Türkistan'daki durumu diğer yerlerle karıştırmamak lazım. Şimdi, Doğu Türkistan'da insanlık suçu işleniyor. Şimdi, böyle bir suç hiçbir yerde işlenmiyor şu anda. Bakın, yaklaşık olarak 1946 yılından itibaren buradaki insanlara... Burası bir özerk bölge olarak geçiyor. Özerk bölge olduğu yerde özerk bölgenin idarecileri kim olur? Hiç Doğu Türkistan Türk'ünün olduğunu duydunuz mu? Yok böyle bir şey. Yani Çin burayı tamamen özerk bölge adı altında dünyaya sunuyor ama öyle bir şey söz konusu değil.

Şimdi, Türkiye'yle burayı karşılaştırmayın. Türkiye'de her noktada her şey var. İnsanlar cumhurbaşkanı olabiliyor, burada Genelkurmay Başkanı olabiliyor, Kara Kuvvetleri Komutanı olabiliyor, istedikleri okulda okuyabiliyor, istedikleri yere gidebiliyor, istedikleri yerde ikamet edebiliyor, istedikleri insanla evlenebiliyor ama Doğu Türkistan'da böyle bir şey var mı? Değil. Doğu Türkistan'ın durumu çok farklıdır. Doğu Türkistan'da şu anda insanlar inim inim iniyor.

Şimdi, bakın, bir de şu var: Şimdi, dünyada büyük devletler, büyük süper güçler, kendileri düzen vermek istedikleri yere insan haklarından bahsederek gidiyorlar. Ya "İşte orada kitle imha silahları var." deniyor veyahut "İnsan hakları ihlalleri var." deniyor. İşte, yapılan Irak'a müdahalelerin, Suriye'ye veya Mısır'a müdahalelerin hepsinin arkasında, hepsinde bunlar vardır. Ama burada görünen bir şey vardır ki yıllardan beri Doğu Türkistan'da insanlar inim inim iniyor, yok ediliyor yani bir ırk yok ediliyor. Yani bunu siz hiçbir yerle, hiçbir grupla karşılaştıramazsınız. Ne Avrupa'daki bir ülkeyle karşılaştırabilirsiniz ne de böyle bir durumu Afrika'daki bir ülkeyle karşılaştırabilirsiniz. Afrika'da da böyle bir durum yoktur, Orta Asya'da da bazı bölgelerde yoktur ama sadece burada vardır.

BAŞKAN – Reşat Bey, toparlayalım, bir gündemimiz daha var.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Dolayısıyla, bu yönlü olarak mutlaka bunun gündeme getirilmesi doğru bir şeydir. Ülker Hocama teşekkür ediyorum, Atilla Bey'e ve siz değerli arkadaşların hassasiyetine. Tüm komisyon üyeleri bu şekilde konuştular ama en azından şurada gündeme gelmiş olması... Burada gerekirse Doğu Türkistan derneklerinin genel başkanları var, onları dinleyebiliriz. Hatta bir heyetin buradan oraya gitme isteğinin dünyaya iletilmiş olmasının bile oradaki insanlara çok büyük moral, motivasyon vereceğine ben inanıyorum.

BAŞKAN – Kararımız da o yönde olacak inşallah yani daha sonra size de sunacağız.

Evet, Ülker Hanım, çok kısa toparlayalım çünkü bir gündem maddemiz daha var.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Çok kısa olacak, tamam.

Ben özellikle arkadaşlarımızın yapmış olduğu konuşmalardan dolayı bir hususu vurgulamak istiyorum. Tarihimizde -ki 8 bin, 10 bin asra dayanan bir tarihimiz vardır- asla bir asimilasyon, asla bir katliam yapılmamıştır. Bunu özellikle vurgulamak istiyorum.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Nasıl? Hangi tarihte?

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Türk tarihinde.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Başbakan asimilasyonu kaldırdığını söylüyor. Olmayan bir şeyi mi kaldırmış?

BAŞKAN – Karşılıklı konuşmayalım.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Şimdi, biz bir Srebrenitsa, bir Myanmar, bir Hocalı katliamı ve bu Doğu Türkistan katliamı gibi katliamları tarihimizde hiçbir zaman görmedik. Onun için, bu konuyu ve bu önergeyi değerlendirirken bu açılardan değerlendirmemiz gerektiği düşüncesindeyim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, değerli üyelerimiz, enine boyuna...

MEHMET METİNER (Adıyaman) – İktidar partisinin bir milletvekili olarak bu laflara itiraz ediyorum. Tarihimizin – Osmanlı tarihini ben kastetmiyorum- cumhuriyet tarihimizin çok önemli bir bölümünde asimilasyon, çok katı, kaskatı, zulme eşlik eden asimilasyon politikaları uygulanmıştır, inkâr politikaları uygulanmıştır.

MURAT BOZLAK (Adana) – Devlet politikası olarak...

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Bu bir devlet politikası olarak uygulanmıştır ve biz, Başbakanımızın ağzından bu inkâr ve asimilasyon politikalarına son verdiğimizizi söylüyoruz. Sayın Başbakanımız herhâlde doğru olmayan bir şey ifade etmiyorlar.

BAŞKAN – Mehmet Bey, tamam, bir tartışma açmamak adına şimdi gündemimizi uzatmıyorum.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Kabul etmiyorum, Türkiye'de asimilasyon politikaları uygulanmamıştır.

BAŞKAN – Şimdi, değerli arkadaşlar, değerli üyelerimiz; konu başka, gündemin maddesi başka. Şimdi enine boyuna tartıştık. Dolayısıyla bu hususu şöyle bir karar metni hâline getirebilir miyiz diye sizin önerilerinize sunacağım.

Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur Türklerinin ve Müslümanların maruz kaldığı insan hakları ihlallerinin araştırılmasına ve bu amaçla Çin Halk Cumhuriyeti ile diğer ülkelerde heyetler hâlinde incelemelerde bulunulmasına karar verilmesi hususunu oylarınıza sunacağım.

Bunu kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Hayırlı olsun.

Şimdi gündemimizin 3'üncü maddesine geçiyoruz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Nasıl bir çalışma yürütmeyi planladınız mı?

BAŞKAN – Açıklayayım.

Şimdi, arkadaşlar, özellikle bu yurt dışındaki yapılan çalışmalarda bir alt komisyon kurmuyoruz yani Komisyonumuzun tamamının bunun içerisinde olmasını istiyoruz, Türkiye ayağındaki çalışmalarda. Siz de bahsettiniz, öncelikle burada bulunan Uygur kökenli vatandaşlarımızın kurduğu dernekler, vakıflar varsa onları dinleyelim, bu akademisyenler varsa, yazarlar varsa, düşünürler varsa bunları dinleyelim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Dinleyelim diyorsunuz.

BAŞKAN – Tabii yani davet edelim, gelebilen, vakti olan gelsin buraya. Ondan sonraki aşamada da Dışişleri Bakanlığımızla, Meclis Başkanlığımızla gerekli diyalogları kurarak uygun zamanda ve zeminde oraya gitmenin çaresine bakalım. İnşallah, ben, oraya gidebileceğimizi ümit ediyorum. Çünkü Çin devletinin bugünlerde politikası biraz değişti yani orada insanlara insan hakkı ihlali yapmadığını gösterme çabası içerisinde. Onlar için de bizim için de bir fırsat olduğunu düşünüyorum bunun. İnşallah öyle bir

insan hakkı ihlali yoktur ama biz kendi gözümüzle görmek istiyoruz olup olmadığını. Dolayısıyla bu şekilde bir izin sorunuyla karşılaşmayacağımızı düşünüyorum. Bunu bir ileriki aşamada inşallah yerine getireceğiz.

Şimdi, 3'üncü gündem maddemiz olan Belçika Ceza İnfaz Kurumları ile Hollanda Ceza İnfaz Kurumu ve Kolluk Uygulamaları İnceleme Raporlarının görüşülmesine geçiyorum.

Evet, bu konuda Sayın Hamza Dağ sanırım söz istedi.

Buyurun Sayın Dağ.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Biraz önceki konuyla alakalı da kısaca ben de böyle bir kararı oy birliğiyle aldığımız için bütün parti gruplarımıza gerçekten teşekkür ediyorum.

İki gündür kendi ülkemizdeki meseleleri tartıştığımız gibi -uzun süredir hep bu konuda toplantılar yapıyoruz- şimdi de dünyadaki insan hakları ihlalleriyle ilgili mevzuları gündeme getirmemiz ve bunlarla ilgili çalışma yapmamız da açıkçası ülkemizin bütün unsurlarıyla birlikte gelmiş olduğu noktayı çok açık bir şekilde göstermektedir. Bunun için tüm parti gruplarımıza, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonundaki bütün üyelerimize teşekkür ediyorum.

Şimdi, Belçika ve Hollanda gezilerinde ben de vardım. Cezaevlerini ve karakolları orada gezdik. Dün de ifade ettiğimiz gibi, insan haklarını ve bugün de gündeme geldi, ısrarla hep söylediğimiz, burada insanların rengine, diline, dinine bakarak değil, insan olması sebebiyle değerlendirerek insan hakkı ihlali konusunu gündeme getirmemiz lazım.

Yine insan hakkı ihlali, ceza hukukunda mülkilik ve şahsılık ilkesi vardır, mülkilik ve şahsılıkla eş değer sayılabilecek yani sadece kendi ülkesi sınırları içindekilerin insan hakkı ihlallerinin gündeme geleceği veya kendi vatandaşlarının insan hakkı ihlallerinin değil, bütün dünyada var olan insanların insan hakkı ihlali olarak düşünebileceği bir evrensellik durumu söz konusudur. Bu anlamda Belçika ve Hollanda cezaevlerini ve Hollanda'da da bir tane polis merkezini ziyaretimiz oldu. Belçika'da iki cezaevini ziyaret ettik ve özellikle ilk ziyaretimiz orada bulunan bir vatandaşımızın intihar ettiği iddiasıyla vefat ettiği bir cezaevine yapılan bir ziyaretti.

Öncelikle genel olarak cezaevlerinin yapısıyla alakalı hususa değinmek istiyorum. Belçika'daki cezaevleri, her şeyden önce, kapasite olarak çok dolu ve neredeyse 1'e 3 kapasiteyle kalınan şekilde cezaevleri. Aynı şekilde çok eski yapılar, 1800'lü yılların, 1900'lü yıllarda, 1885, 1890'lı yıllarda yapılmış ve daha sonra kamera sistemiyle donatılmış ama bina olarak bir tadilatın yapılmadığı tarzda, çok katlı, 4'er, 5'er katlı ve hücre tipi cezaevleri. Yani 8 metrekaresel bir alanda normal şartlarda kalması gereken ve yatak olarak da 2 kişinin kaldığı cezaevleri. Ama 2 kişinin bile zor kalacağı yerlerde açıkçası bizim de gidip gördüğümüzde bir yer yatağının yatağın altına, ranzanın altına konulduğunu, gece o yatağın çıkartılıp bir kişinin orada kaldığını gözlemledik. Hatta, bir mahkûm, cezaevinin içinde elinde yatakla kalacağı yeri arıyordu. Bunları gözlemledik. Bunlar, Belçikalı yetkililer tarafından da dile getirilen ve sorun olarak kabul edilen hususlar. Onun ötesinde, aynı mekân içinde, o 8 metrekaresel mekân içinde bir lavabonun yapıldığını ihtiyaç gidermek açısından ama banyo ihtiyacının o alanda giderilmediğini, aynı oda içinde tuvalet ihtiyacını gidermek zorunda kaldığını gözlemledik. Bu da insan hakkı açısından açıkçası çok olumlu bir tablo olarak gözümüze gelmedi.

BAŞKAN – Açık mekân, sadece bir klozet var yani başka bir şey yok.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Evet, sadece yani alt tarafı, üst tarafı açık, alt tarafını çevirmişler, o kadar yani üst tarafı falan açık, öyle bir özelliği var.

BAŞKAN – Bazı yerlerde o da yok yani bazı yerlerde yarım açığı kapatmışlar, bazı yerlerde o da yok. Böyle bir durum var.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Havalandırma, her koğuşun ayrı bir havalandırması söz konusu değil. Eğer havalandırma ihtiyacı giderildiği zaman mutlaka işte 4 katlı binanın en alt katına inip bahçeye çıkmak, havalandırma olarak bahsedilen o.

Şimdi, ben, Türkiye'de Cezaevleri Alt Komisyonunda yer almadım ama İzmir'deki cezaevleri ziyaretlerinde yer aldım ve Türkiye'yle karşılaştırdığımız zaman, özellikle yeni yapılan cezaevlerimizle karşılaştırdığımız zaman, çok ciddi bir şekilde, bizim ileri düzeyde olduğumuzu çok net bir şekilde ifade edebilirim. Bunu tamamen siyasi mülhazalardan ayrılmış ve Türkiye açısından bir gurur vesilesi olarak söyleyebilirim çünkü en azından koğuş sisteminin tamamen ortadan kalktığı ülkemizde kapasite olarak da hem bizim İzmir Şakran hem F tipi cezaevlerinin çok daha uygun şartlarda olduğunu, havalandırma denilen olayın orada insanların belli bir mesafeyi yürüyerek gitmek zorunda kaldığı imkânı Türkiye'de her zaman, istediği zaman kendi kalmış olduğu yerin avlusuna çıkarak ihtiyacını giderebileceği bir sistem söz konusu.

Bunun ötesinde, biliyorsunuz, Türkiye'de özellikle Adana Çocuk Cezaevinde geçen sene çok ciddi anlamda gündem olmuştu ve günlerce bu konu tartışılmıştı. Komisyonumuz da oraya gitti. Her gittiğimiz cezaevinde de mutlaka milletvekili arkadaşlarımız bu

çıplak arama mevzusunu özellikle sordular. Biz de gittiğimizde oradaki cezaevi müdürlerine de bunu ısrarla sorduk, çıplak aramayı, ne şekilde, yapılıyor mu, var mı diye. Bu konuda da yani “Niye yapmayalım, tabii ki yapacağız:” tarzında böyle bir tepkiyle karşılaştığımızı da ifade etmek istiyorum. Bu da raporda zannedirim derç edilmiş.

Bu cezaevinde, Belçika’da gittiğimiz cezaevinde Aziz Karaşam isimli vatandaşımız intihar ettiği iddiasıyla vefat etti. Şimdi bununla ilgili soruşturma devam ediyor ama karşılaştığım çok garip bir olay, keyfilik noktasında diyebileceğim bir husus. Bir kere, cezaevi müdürüne Aziz Karaşam’ın vefat ettiği koşu göstermesini istediğimizde cezaevi müdürü o gün izinli olduğunu yani Aziz Karaşam’ın vefat ettiği gün izinli olduğunu, dolayısıyla hangi hücrede kaldığını bilmediğini söyledi. İki hücre var yani psikolojik sorunları sebebiyle mahkûmların alındığı iki hücre var. O iki hücrenin birinde vefat etmiş, o gün izinliyim, izinli olduğu için hangisinde vefat ettiğini bize gösteremedi. Yani burada çok garip bir olay. Bir kere, cezaevi müdürü o gün izinli olabilir ama daha sonra geldiğinde mutlaka hangi hücrede kaldığını o gün görevli olan kişilerden bilgi almış olup, üzerinden çok uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen... “Bu iki hücreden birinde, birine bakalım.” dedi ve biz ikisine de baktık. İkisine baktığımızda şöyle bir durum söz konusu: Bir mahkûm intihar etmiş olabilir ve intihar ettiği iddia edilen bir durum var. Dolayısıyla intihar etme noktasıyla ilgili durumların giderilmesi lazım yani cezaevinde bulunan, o hücrede bulunan camın, oradaki demirlerin içeriye dönük özelliğinin dışarıya dönük... En azından bununla alakalı bir sonraki, bir daha böyle şeyle karşılaşmaması noktasında tedbir alınması lazım. Bu tedbirin alınmadığını, hâlen o demirlerde isteyen bir kişinin kendisini rahat bir şekilde asabileceğini biz gözlemlemiş olduk.

Bunun ötesinde, Belçika’dan bu doluluktan dolayı 50 tane mahkûmun Hollanda’da şu anda cezaevinde olduğunu söylediler ve bunun daha da artabileceğini söylediler.

NEVZAT PAKDİL (Kahramanmaraş) – Nakledilmiş oraya yani.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Nakledilmiş, evet, Hollanda cezaevinde kalıyor şu anda ama bu daha da artabilir.

Burada özellikle şuna değinmek istiyorum: Mediste de, Temsilciler Meclisinde de görüşmelerimiz olmuştu. Orada Yeşiller Partisi milletvekili bu sıkıntının olduğunu kabul etmesine rağmen ne yazık ki komisyon başkanının öncelikle bizim hangi amaçla burada yer aldığımızı sorgulaması ve daha sonra da “Bizim ülkemizde böyle bir sorun yok.” deyip kısaca, hiç derinlikli olmayan, altyapısı olmayan bir şekilde cevap vermesi de yadırgayıcı bir durum olarak benim hafızamda ve notlarımda yer aldı.

Hollanda’da cezaevlerinin biraz daha şartları kapasite olarak da uygun, insanların topluma kazandırılması noktasında da çok uygun ama burada da yine eski cezaevleri var, yine çok katlı binalar, 1980’lerde gittiğimiz cezaevi yapılmış olmasına rağmen çok katlı binalar ve dolayısıyla biraz önce dediğim gibi havalandırma ihtiyacının giderilmesi noktasında hücre tipi bir cezaevi olduğu için mutlaka herkesin ortak alanı olan avluya, dışarıya çıkmak gerekliliği var. Yine çok katlı bir cezaevi. Yine çıplak arama konusunda burada da benzer uygulamayı görüyoruz, aynı uygulama burada da devam ediyor. Burada polis merkezine ziyaretimiz oldu. Polis merkezine ziyaretimizin sebeplerinden birisi de burada bulunan bir vatandaşımızın, İhsan Gürz adlı vatandaşımızın bu polis merkezinde vefat etmesiydi. Burada yine İhsan Gürz’ün ani hastalandığı ve vefat ettiği gibi bir iddia söz konusu ve bununla ilgili de öncelikle savcılık takipsizlik kararı vermişti ama bu takipsizliğe itiraz ve orada bizim de bunu ciddi anlamda gündemde tutmamızın etkisiyle diye düşünüyorum çünkü bildiğim kadarıyla 10 Temmuzdaydı, kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz 10 Temmuzdaydı ve 10 Temmuzda bu kovuşturmaya yer olmadığı hususundaki karar kaldırıldı. Şu anda 10 tane polis ile sağlık görevlisi 1 doktor bu konuda yargılanıyor.

Burada polis merkeziyle ilgili öncelikle mevzuat konusunda önemli bir durum söz konusu. Biliyorsunuz, bizim ülkemizde gözaltı süresi yirmi dört saattir. Eğer örgütlü bir suç söz konusuysa bu süre dört güne kadar uzatılabilir. Orada ısrarla ben polis merkezi müdürüne bu gözaltı süresini sordum ve gözaltında bir kişi altı saat tutulabiliyor. Altı saatten sonra bu süre polis merkezi müdürü, savcı yardımcısı olarak kabul edilen, bizde ise ikinci sınıf, üçüncü sınıf emniyet müdürü düzeyinde bir kişi tarafından üç güne kadar uzatılabilir. Yani bizde yirmi dört saat içinde mahkemeye bir sanığın mutlaka götürülmesini gerektiren bir olay, bir hırsızlık, bir adam öldürme vesaire gibi bir olayda Hollanda’daki mevzuatta bir savcı yardımcısının yani bizdeki ikinci sınıf emniyet müdürü, üçüncü sınıf emniyet müdürü düzeyindeki bir kişinin kararıyla üç güne kadar uzatılabilir. Aynı zamanda, savcı, bunu altı güne kadar uzatabiliyor.

Dolayısıyla benim hatırladığım şöyle bir nokta var: Yıllarca insan hakları konusunda özellikle eğitim almaya hem üniversite yıllarımda hem de sonraki dönemde özellikle önem gösterdim. Staj Eğitim Merkezinde insan hakları dersini özellikle aldım ve o dönemde insan hakları örgütlerinde çalışan, insan hakları derneğinde çalışan birçok avukat arkadaşımız bize derse gelmişti. Şunu söylediler: “Bu yirmi dört saat hak değil, yani yirmi dört saat hâkim önüne çıkarma konusu hak değil. Polis, bir saat içinde işlemini bitirecek ve hâkim önüne çıkartacak. Avrupa’da böyle, dünyada böyle.” Şimdi, bu söylenmesine rağmen ben Hollanda’da bununla karşılaştığım zaman hayal kırıklığına uğradım. Yıllarca bize eğitim verenler ne yazık ki bizi yanıltmışlar.

NEVZAT PAKDİL (Kahramanmaraş) – Avrupa’yı yeniden keşfettiniz!

HAMZA DAĞ (İzmir) – Yani dünyayı bize çok farklı göstermişler. Hollanda’da çok net bir şekilde mevzuatta yani uygulamada demiyorum mevzuatta sistem bu. Faaliyetlerimi de orada dile getirmiştim.

Yine, özellikle buraya giderken bizden istenen İhsan Gürz konusunda hiçbir soru sormamamız, biz de sormadık zaten ama dediğim gibi yargılama burada devam ediyor ve burada nezarethane tipi hücre yani nezarethane hücre tipi bir yapılanma ve hücrelerde de kamera sistemi yok. Biz de karakol ziyaretleri yaptığımızda -Mahmut Bey keşke burada olsaydı- bazı yerleri kamera olmayınca ciddi anlamda eleştirmiştik karakollarda ama Hollanda’da da baktığımızda özellikle hücrelerde kameranın olmadığını, olmama gerekçesinin de...

BAŞKAN – Özel hayatın...

HAMZA DAĞ (İzmir) – Özel hayatın önemi noktasında bir savunma durumu söz konusu olduğunu gözlemledik. Polis merkezi ve gözaltıyla alakalı genel olarak söyleyeceklerim de bunlar.

Ben, bugün ve bu haftaki gündemde olmadı, Avrupa ziyaretlerimizde bir husus daha vardı, herhâlde o gündemde olacak mı, olacaksa o zamana yoksa kısaca buna değinmek istiyorum.

BAŞKAN – Nedir o?

HAMZA DAĞ (İzmir) – İslamofobia’yla alakalı.

BAŞKAN – Bunu, gündemi bitirelim isterseniz Hamza Bey.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Yo, kısa, çok kısa... Yani sadece Belçika... Biz, Avrupa ziyaretlerimizde İslamofobia’yla ilgili de ciddi görüşmeler yaptık ve şunu net bir şekilde söyleyebilirim ki gerçekten bu dünden beri konuştuğumuz meselelerin temelinde ve en temel nokta belki de İslamofobia. Buna çok ciddi bir şekilde eğilmek ve değinmek lazım. Belçika’da İrkçılıkla Mücadele ve Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı -yarı özerk bir kurum- bu kurumun başkanı bize açık, net bir şekilde şunu dedi ki: “Biz, ne yazık ki ırkçı bir toplum olduk.” Bunu kendisi sorduğumuz sorular neticesinde itiraf etmek zorunda kaldı.

Bir şeyi de söylemek istiyorum. Beyaz okul, siyah okuldan bahsettiler. Yani dedim ki bunu siz mi dile getiriyorsunuz? Çünkü, biz, yıllarca, biliyorsunuz, siyasette şunu dedik: Beyaz Türkler, siyah Türkler. Dedim ki “Siz mi söylüyorsunuz yoksa böyle bir gündem mi var, herkes bunu mu konuşur?” “Evet, bu ülkede beyaz okul, siyah okul ayrımı vardır. Devlet karar aldı, bundan sonra beyaz okullarda yüzde 25 siyahlar olacak.” diye. Böyle bir ayrımın orada ne yazık ki daha ilkokuldan itibaren başladığını görmek de yani Nevzat Bey’in dediği gibi dünyayı yeniden keşfetmiş olduk.

Teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

BAŞKAN – Evet, Hamza Bey, teşekkür ediyoruz.

O ziyarette bizler de vardık. Tabii, iyi uygulamalar da var. Bunlardan bir tanesi, özellikle cezaevlerinde tam zamanlı bir din görevlisi var yani onu söylediler ve oradaki cezaevlerindeki yetkililer de en fazla istifade ettiğimiz kurumlardan veya bireylerden bir tanesinin, görevlilerden bir tanesinin bu din hizmeti sunan kişilerin olduğunu söyledi yani papaz da var, imam da var. Bunlar, zaman zaman, koşullara çağrıldığı zaman bire bir birtakım etkinliklerde bulunuyorlar. Bir de kendileri için ayrılmış mekânları var, oralarda da topluca da birtakım uygulamalarda bulunuyorlar.

Ben, cezaevlerini işte iki yıldır denetliyoruz, görüyorum. Böyle bir uygulamanın Türkiye’de olmamış olması büyük bir eksiklik bir defa yani bunu fark ettik. Sadece bizde çağrılırsa gidiyor imam veya diğer din görevlisi. Bunun mesela Şakran gibi, Sincan gibi, Silivri gibi büyük kampüslerde artık başlaması gerektiği inancındayım yani burada Adalet Bakanlığından yetkililerimiz yok sanırım ama bunu mutlaka hayata geçirmemiz lazım Türkiye’de. Bu, iyi örnek olarak sunabileceğimiz konulardan bir tanesi.

Bir başka konu şu: Şimdi, biliyorsunuz, bizde gözaltına alınırken insanlar mutlaka önce doktora götürülür, bir muayene yapılır, bir de gözaltından çıkarken de doktora götürülür ki aman bir işkence iddiasıyla karşı karşıya kalınmasın. Bu, hem oradaki gözaltına alınan kişiyi koruyan bir yöntem hem de kamu görevlisini de koruyan bir yöntem. Biz, böyle bir şeyin varlığını sorguladığımızda Hollanda’da dediler ki: “Böyle bir şey yok, biz sadece adam hastalanırsa doktor falan çağırırız yani böyle bir şey yok.” “Niye yapmıyorsunuz?” deyince “Buna para mı yeter, insan mı yeter böyle bir şeye?” dediler.

Şimdi, bizim “Niye yok?” diye kendi kendimize sorguladığımız ve denetlediğimiz bir sistemi Avrupa’da beklediğimizde “Buna ne para yeter ne insan yeter.” diyorlar. Şimdi, tabii, İhsan Gürz’ün olayı tam böyle bir eksiklikten kaynaklanmış. Adam hastalanıyor, efendim, işte girerken böyle bir doktor muayenesi yok, hastaneye götürüyorlar. Doktor da diyor ki: “Bunda bir şey yok, gönderin.” diyor “Gidin.” diyor buna ve geliyorlar karakola, karakolda kamera da yok ve en sonunda hücrelerinde ölü bulunuyor. Şimdi,

bir doktor raporu sistemi olsa bunu engelleyebilirdi. Bir kamera sistemi olsa bu iddiayı engelleyebilirdi. İçinden çıkamadılar. Uzun süre bunu askıda tuttular, sonra takipsizlik kararı verdiler ama her oradaki iç kamuoyunun hem buradan bizim de takibimiz sonucunda takipsizlik kararı... İtiraz edildi ve neticede takipsizlik kararı kaldırıldı. Bu çok kötü bir örnek tabii.

Bir başka kötü örnek daha oradan size vereyim. Şimdi, aynı zamanda Türkiye'de de, Belçika'da da bir olay oldu. Bir tanesi, Türkiye'deki olay, Engin Çeber olayı. Gerçekten bizi çok üzdü. Bir Adalet Bakanı Türkiye'de çıktı ilk önce kamuoyundan özür diledi böyle bir şeyin olmasından dolayı. Aynı günlerde Belçika'da da Mikail Tekin bir vatandaşımız cezaevinde yine bir darp olayından dolayı ölü bulundu. İkisinin de mahkemeleri devam etti ve buraya, biliyorsunuz, yılda 50'ye yakın yabancı heyet geliyor. İstisnasız yüzde 80'i bana Engin Çeber olayını sordu, "Ne olacak bu?", "Yargılama niye uzadı?", şu oldu bu oldu. Bizim de İnsan Hakları Komisyonunda raporu var, sorumlular hakkında dava açılın vesaire falan diye. Biz de böyle bir çalışma yapmışız aslında bizden önceki Zafer Bey döneminde. Şimdi, bu davalar neredeyse eş zamanlı bitti. Böyle de bir kaderi var bu davaların. Bizdeki bu davanın sonucunda sorumlulara Türkiye'de verilebilecek en ağır cezalar verildi, başta ağırlaştırılmış müebbet hapis ve aşağı doğru inen cezalar.

Öbür yargılamada ise Mikail Tekin'le ilgili meşru müdafadan oradaki cezaevi görevlilerine beraat kararı verildi. Onu da Mediste gündeme getirdik. Hatta ben mektup yazmışım, gitmeden önce de bu konuyu dile getirmek adına. Orada kör ve sağır oldular. "A, haberimiz yok, ilk kez sizden duyuyoruz böyle bir olayı, Belçika'da mı olmuş, ne zaman olmuş? Bakacağız edeceğiz." Bu şekilde bir tutum içerisine girdiler. Dolayısıyla, biz, evet, gerçekten kendi ülkemizdeki insan hakları ihlallerini önledikçe ve minimize ettikçe dışarıda çok daha güçlü oluyoruz ve aslında bu ihlalleri kendi insanımızın haklarının daha yükseğe çıkması için önlememiz lazım. Ama elbette ki Avrupa'daki ve dünyadaki diğer mazlum milletlerin de haklarını mutlaka bu manada savunmamız gerekir diye düşünüyorum.

Levent Bey, siz söz istediniz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Ben şöyle bir değerlendirmede bulunacağım: Biz, tabii, bu gezide bulunamadık, Belçika ve Hollanda'daki ceza infaz kurumlarında. Tabii, arkadaşlarımızın değerlendirmelerini önemsiyorum. Bizim açımızdan önemli olan, oradaki iyi uygulamaları değerlendirip kendi iç hukuk sistemimizde ve cezaevlerinde değerlendirmek, eksik görülenleri de gidermek noktasında olmalıdır.

Yalnız, şöyle bir savunma içerisinde de bunları anlatmamak gerektiğini düşünüyorum: İşte Türkiye'de şöyleydi böyleydi yani konu sadece Belçika ve Hollanda olduğu için konuyu sadece oraya mahsus tutmak lazım.

Şunu kayda geçirmek için söz aldım: Türkiye'deki cezaevleriyle ilgili söyleyeceğimiz pek çok söz vardır, pek çok insan hakkı vardır ve bu konuda kitap yazmış bir partiyiz yani o konunun içine girmediğim için altına çizilebilir için söylüyorum.

BAŞKAN – Ama şu temel uygulamalar açısından söylüyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yani iyi uygulamaları alalım ve yani sorun sadece şey zannedilmesin yani bu konular tartışılırken bu cezaevleri, işte mahkûmların durumu sadece belli bir sekiz-on yılın birikimi ya da sorunlar yumağı değildi. Bu, Türkiye'mizin çok daha eskisinden gelen bir sorundur. İşte bunları gidermeye çalışıyor, insan hakları zaten böyle yürüyor, her aşamada bir iyileştirme. Doğal olarak, biz muhalefet olarak eleştireceğiz, iktidar dikkate alacak yani tersine olduğu zaman o tersine dönecek. Yani bu yıllara yayılan uygulamaları ne kadar iyi yapabiliriz? İnsan hakları ihlallerini en az ne kadar... Bunun için yapıyoruz. Sanırım, zaten Belçika ve Hollanda'da uygulamalar nelerdir ve iyi uygulamalar ne ise onu alalım diye düşünülmüştür.

BAŞKAN – Hem onu görmek hem de oradan bize gelen şikâyetler vardı. Orada yaşayan işte Türkiye kökenli vatandaşlarımız var veya işte oradaki akrabalarımız var. Dolayısıyla onların da durumunu görmek açısından da gittik.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yani, ben, dediğim gibi, Türkiye'deki cezaevleriyle ilgili söz söyleme haklarımızı saklı tutarak arkadaşlarımızın değerlendirmelerinde olumlu bulunan yönlerin de kendi iç sistemimizde uygulanmasının yararlı olacağını düşünüyorum.

BAŞKAN – Sayın Doğru, buyurun.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Hamza Bey ve arkadaşlara teşekkür ediyorum, hakikaten güzel bir rapor hazırlanmış. O konuda bir şey demeyeceğim ama değerli arkadaşlar, Almanya veya Hollanda'ya, o bölgeye gittiğiniz zaman cezaevlerini ziyaret ettiniz mutlaka. Yani benim konuşmamın içerisinde sorum da var aynı zamanda. Şimdi, oralarda ne kadar Türk var veyahut da Türkiye'den giden vatandaşımız var? Bunu bir tespit edebildiniz mi?

BAŞKAN – Cezaevlerinde mi?

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Cezaevlerinde.

Şimdi, bakın, mutlaka şimdi cevap vereceksiniz.

Değerli arkadaşlar, oralarda, yani bize gelen bilgiler içerisinde, çok büyük sayıda, yaklaşık olarak 50 binin üzerinde bizim insanımızın hapisanelerde olduğu noktasındadır. Burada da en büyük suç oranlarının bilhassa uyuşturucu kullanımı veya madde bağımlılığıyla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bakın, burası çok önemli yani Türk gençlerinin büyük bir çoğunluğu o bölgelerde işsizlik, yoksulluk, fakirlik beraberinde uyuşturucuya karşı müthiş şekilde afiniteleri var veya dolayısıyla da işlenen suçların büyük bir kısmı, hatta yüzde 80'e varan oranda bu yönlü olarak bir suç unsuru oluşturduğu noktasındadır. Fakat enteresan tarafı şurası: Şimdi, orada Türk insanı cezasını tamamladıktan sonra Türkiye'ye mutlaka gönderiliyor. Onu bilmem biliyor musunuz?

HAMZA DAĞ (İzmir) – İade ediliyor, evet.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Buraya iade ediliyor ve hiçbir rehabilitasyona uğramadan yani o çocuk bir uyuşturucuyla ilgili tedavisini olmadan veyahut da psikolojisiyle, diğer yapısıyla herhangi bir şeye tabi tutulmadan direkt olarak Türkiye'ye gönderiliyor. Mesela Tokat'ın bir köyüne geliyor bu çocuk veya merkez ilçesine geliyor. Bu bir saatli bomba Sayın Başkanım yani bu konuların da mutlaka dile getirilmesi gerekmektedir. Yani orada, Avrupa ülkeleri cezaevlerindeki en büyük suç oranlarını oluşturan Türkler, en fazla Türkler cezaevlerinde ve en büyük sebepleri de uyuşturucu dolayısıyladır. Yani bunun da esasında raporlarda yer alınabilir mi bilmiyorum ama veyahut da kaç kişi tespit ettiniz Hollanda'da veya bu şekilde bir araştırma yapılabilir mi yani Türkler hangi suçtan dolayı oraya girmişler, ne yapmışlar?

BAŞKAN – İsterseniz, bakın, raporun 12'nci sayfasında, Belçika'da ceza infaz kurumunda bulunanların yüzde 45'i yabancı uyrukludur. Hollanda'da ise her 4 mahpustan 1'i yani yüzde 25'i Müslümandır yani böyle bir şey olarak ayırmışlar. Tabii, bu oran yüksek. Şimdi, Belçika'da yarı yarıya. Bu yarının da önemli bir kısmı tabii, Türkiye'den giden insanlar. Yani Hollanda'da da yüzde 25 yüksek bir rakam. Orana vurduğumuzda çok yüksek bir rakam.

REŞAT DOĞRU (Tokat) – Yani Türkiye'ye gönderilişleri çok enteresan. Yani oradaki bu suçtan dolayı yatan insan cezasını tamamladığı zaman mutlaka Türkiye'ye gönderiliyor hiçbir şeye tabi tutulmadan.

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Avrupa vatandaşı olanlar bunun dışında.

BAŞKAN – Tabii.

MUSTAFA ERDEM (Ankara) – Hollanda, Almanya vatandaşı olanlar var; o, yabancı istatistiklerinde yer almıyor.

BAŞKAN – Hollanda da çok kolay vatandaşlık verdiği için vatandaşlarımızın önemli bir kısmı da çifte vatandaşlık konumunda orada.

Evet, çok teşekkür ediyoruz.

Salih Bey, siz sanırım söz istediniz.

Buyurun.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Yani zaman biraz uzadı ama ben cezaevleri alt komisyonunda uzun süre çalıştığımız için kısa bir mukayese yapmak adına söz aldım.

Geçmişte televizyonlarda filan dinlerdik, uzun yıllar önce işte Avrupa Birliği ülkelerinden insan hakları savunucuları gelmişler, Türkiye'de, İstanbul'da, Ankara'da şu cezaevini incelemişler ve dönerken de bir sürü eksiklerimizi beyan ederlerdi ve insan haklarında çok geri olduğumuzu söyleyip giderlerdi. Ama özellikle işte son iki-iki buçuk yıldır cezaevlerine gittiğimiz arkadaşlar da var burada, Abdurrahim Bey var, muhalefet partisinden de arkadaşlarımız yok şu anda. Yani biz de özellikle gittiğimizde insan onurunun ne kadar korunduğuyla ilgili ciddi bir araştırma yapıyorduk yani öncelikle cezaevine düşmüş olan kişinin din, dil, ırk, mezhep ayrımı yapmaksızın, suçuna bakılmaksızın insanca yaşayabiliyor mu, yaşayamıyor mu, buna dikkat ediyorduk ve bakıyorduk. Sosyal ve sportif faaliyetleri ne derecede, yeterli mi, değil mi, bunlara dikkat ediyorduk. İnfaz koruma memurlarıyla iletişimin nasıl olduğuna dikkat ediyorduk. Yine sağlık sorunlarıyla ilgili aile hekimi var mı, aile hekimi olacak şekilde sayı yeterli değilse en yakın sağlık ocağı kaç kilometre mesafede, rahat gidip gelebiliyorlar mı? Yine zaten eski cezaevlerimizin şartları iyi değildi. Yani mesela bir Urfa'ya işte, Mardin'e gittiğimizde fiziki şartlar iyi değildi, eski cezaeviydi ama yeni yapılan cezaevlerimizin fiziki şartları çok güzel ki bu işte, yani Avrupa'daki cezaevleri çok kötüymüş, raporunuzda yazmışsınız.

BAŞKAN – Özellikle Belçika'dakiler.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Bugün, bizim bu eksiklerimizin -eksiklerimiz hâlen vardır ama- birçoğunu tamamlayıp da Avrupa'daki, bazı ülkelerdeki cezaevlerini incelemeye gitmemizi insan hakları adına büyük bir gelişme olarak ben görüyorum ve bununla beraber de hâlen şu anda bile işte, Belçika'daki veya Hollanda'daki cezaevinde din görevlisi konusunda bizden daha ileridir

diye onu örnek alalım diyoruz. Bunu da çok olumlu bir gelişme olarak buluyorum. Özellikle de Türkiye cezaevlerindeki bu iyileştirmelerde İnsan Hakları Komisyonunun ve özellikle de alt komisyonun büyük emeği olduğunu düşünüyorum.

Tekrar, emeği geçen arkadaşlara teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sağ olun, biz teşekkür ediyoruz.

Sayın Akdağ...

ABDURRAHİM AKDAĞ (Mardin) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; Belçika ceza infaz kurumları ile Hollanda ceza infaz kurumları ve kolluk uygulamalarıyla alakalı söz aldım. Hepinize saygılar sunuyorum.

Batı'nın insana ve eşyaya bakış açısı hususunda birkaç konuyu belirtmek istiyorum. Özellikle dünya savaşlarının galipleri olarak dünyanın yeniden dizaynında, paylaşımında kendi bakış açılarına göre bir sistem oluşturduklarını hepimiz biliyoruz ve her zaman kendilerinin doğru, kendi dışındakilerinin de yanlış yapabilecekleri ilkesinden hareket ederek düzenlemelerini yapmışlardır. Tabii, dünya hızla bir değişim, dönüşüm geçirmiştir. Özellikle bilişim teknolojisinde, uzay teknolojisinde çok büyük gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeleri biraz da iyice takip edemediklerini belirtmek istiyorum ve bakış açılarıyla alakalı tarihî bir anekdotu sizinle paylaşmak istiyorum.

Çanakkale'yi geçemeyen Batılı devletler Osmanlıya son bir darbenin vurulması hususunda istişarelerde bulunuyorlar. Meşhur komutan, biraz da mütekebbir bir yapıyla kimyasal silahların kullanılmasını gündeme getiriyor, Churchill. Kendisine şu bilgiyi veriyorlar, sadece savaşanlar değil savaşmayan insanlar ve doğanın da tahrip olacağını belirtiyorlar. Şu cevabı veriyor, "Onlar insan değil ki." diyor ve yine tarihî kayıtlara göre, ben Nevzat Tarhan'ın kitabında okumuştum, diyor ki: "Tarihte ilk defa Çanakkale Savaşı'nda kimyasal silah kullanılmış." Niye bunun kaydını vermek durumunda oldum? Gerçekten bizim öz güvenimiz, bizim medeniyet algımız ve geçmişteki insanlık tarihine katkılarımızı bir nebze hatırlatmanın yerinde olacağını düşündüm. Ama bana daha çok doğru gelen şu husus var: Yine, insanlığın büyük yıldızı, büyük bir zorluktan geçiyor, büyük bir sıkıntıdan geçiyor ve eve geliyor. Eve gelirken korkusunu, telaşını ifade ediyor. Hanımı kendisine şunu diyor: "Üzülme, sen mazlum hak sahibi hakkı alıncaya kadar kendisine arka çıkarsın." Bir büyük insanın tesellisi, bir büyük insanın sığınabilecek limanı, korkuları aşabileceği iklim mazlum hak sahibinin hakkını alıncaya kadar yanında durmakla tarif ediliyor.

Türkiye'de son açılan demokratik paketin tamamına değinmeyeceğim. Benim ilimde, çarpıcı bir örnek olması açısından, Süryaniler yaşıyor Mardin'de, Mor Gabriel Kilisesi var, defalarca ziyaret etmişim, çok iyi biliyorum. Mardinliler Süryanilerle birbirlerine kirve derler. Kirve, çocuğu kucağınızda sünnet olan kişidir. O çocuğun kanı sizin eteğinize indiyse -bizim insanlar fıstan giyer, bu pantolon giyme son yıllarda çok yaygınlaştı- sünnet esnasında kanı eteğinize değdiği için artık o sizin ailenizden bir ferttir. Siz kendi aile fertlerinizin hakkına hukukuna sahip çıktığınız gibi o insanlara da sahip çıkmak gibi bir sorumluluk almış oluyorsunuz, bu da toplumumuzun güzel bir meziyeti. Mor Gabriel Manastırı'nın bütün vakfına ait mallar kendilerine iade edildi.

Niye Hollanda'dan, Belçika'dan konuyu buraya getirdim, Çanakkale Savaşı'na getirdim? Şunu demek istiyorum ve büyük memnuniyetle şunu söylüyorum: Biz evimizin içini düzgün dizayn ettiğimiz ölçüde, 75 milyonun tamamına hak hukuk noktasında eşit mesafede olduğumuz noktada dünyada da söyleyecek sözümüzün olduğunu anlıyorum ve bununla da gerçekten bir insan olarak, bir milletvekili olarak iftihar ediyorum.

Doğu Türkistan'daki kardeşlerimize yapılan zulmü, dualarımda onların da bu zulümden kurtulması gerektiği hususunda her fırsatta dua ettiğimi belirtmek istiyorum.

Son olarak da Avrupalıların "Biz şaşırдық. Hep biz hesap sormaya geliyorduk. Bu defa siz bize sordunuz. Ne diyeceğimizi bilemedik." noktasına gelmiş olmamızın da gerçekten kayda geçirilmesi gereken bir durum olduğunu söylüyorum ama bir şey daha da söyleyeyim bir doğu milletvekili olarak; yapılan son on yıldaki reformların çok önemli olduğunu biliyorum ama kardeşlik hukukunda ve gelecekte tarihi beraber inşa etme noktasında daha katetmemiz gereken bir mesafe olduğunu da biliyorum fakat yapılanların da bölgede büyük bir yankı ve karşılık bulduğunu... Özellikle bu bayram ziyaretleri vesilesiyle çok farklı kesimlerle, farklı gruplarla görüşme imkânlarımız oldu.

Bu raporların hazırlanmasında bu önerileri getiren arkadaşların çalışmalarını takdir ediyorum ve böyle bir Komisyonda bereketli işlerin yapılıyor olması, bereket yönünde, hayır yönünde işlerin yapılıyor olmasının içerisinde olmakla doğru bir yerde olduğumu düşünüyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Böylece son konuşmalar da yapılmış oldu.

Değerli üyelerimiz, şimdi, Belçika Ceza İnfaz Kurumları ile Hollanda Ceza İnfaz Kurumu ve Kolluk Uygulamaları İnceleme Raporu'nu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Böylece gündemimizde görüşecek madde kalmadığından toplantımızı kapatıyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum, sağ olun, var olun.

Kapanma Saati: 13.08